

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Första Kammaren. N:o 14.

Onsdagen den 13 mars, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Fortsattes föredragningen af statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret.

Punkten 19.

Mom. a).

Friherre von Otter: Mitt namn finnes visserligen icke till fullo utsatt bland reservanterna, enär endast titeln der influtit. Jag är emellertid att hänföra till dem och får för öfrigt erinra, att vid försök förra året att få igenom ett anslag af 800,000 kronor för anskaffande af mobiliseringsammunition frågan föll vid gemensam votering med 131 röster mot 233, som afgåfvos för det mindre beloppet, 600,000 kronor. Jag tillåter mig därför yrka, att Riksdagen må till anskaffande af mobiliseringsammunition till eldhandvapen på extra stat för 1896 anvisa 600,000 kronor.

Anslag till mobiliseringsammunition.

Herr Bohnstedt: Jag skall be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, som afser ett belopp af 800,000 kronor.

Herr Björnstjerna: Jag erkänner fullkomligt det stora behovet af mobiliseringsammunition. Detta är utan tvifvel ett af de största behov, som finnas att fylla på fjerde hufvudtiteln för närvarande. För sådant ändamål har generalfälttygmästaren begärt ett anslag af 900,000 kronor. Kongl. Maj:t har nedsatt detta belopp till 800,000 kronor och utskottet föreslår endast 450,000 kronor. Jag skulle emellertid gerna sluta mig till Kongl. Maj:ts proposition, om jag icke hade

Anslag till
mobilise-
ringsammu-
nition.
(Forts.)

i minnet, hvad som tilldrog sig förliden riksdag. De två näst-föregående åren 1892 och 1893 hade dertill beviljats 800,000 kronor. År 1893 gick detta genom gemensam votering, och segern vanns med endast fyra röster, men 1894, då Kongl. Maj:t också begärde 800,000 kronor, beviljades detta af Första Kammaren, men Andra Kammaren nedsatte beloppet till 600,000 kronor, och vid gemensam votering blef detta senare Riksdagens beslut med 233 nej mot 131 ja, eller med mer än 100 rösters öfvervigt för den lägre summan. Detta har gjort, att på afdelningen Första Kammarens ledamöter i utskottet ansågo lämpligt att tillstyrka 600,000 kronor, och jag tror, att det vore klokt och lättare att hoppas seger i gemensam votering, om vi satte upp denna siffra, som Andra Kammaren antagit förra året. Jag anser det därför vara bäst att bifalla förslaget om 600,000 kronors anslag, hvar-till jag yrkar bifall.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i förevarande moment gjorda hemställan med den ändring, att anslaget belopp bestämdes till 600,000 kronor.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.

Punkten 20.

Herr Björnstjerna: Efter att hafva i korthet redogjort för hvad som hittills tilldragit sig i denna fråga, anför utskottet på sidan 32, att 1894 års Riksdag, som förklarade sig i likhet med generalfälttygmästaren och departementschefen till fullo inse vigten deraf, att i all synnerhet fästningarne åt sjösidan snarast möjligt försättas i försvars-dugligt skick, anvisade det begärda beloppet. Tre år å rad har utskottet äfven enhälligt tillstyrkt och Riksdagen utan svårighet beviljat det belopp, som Kongl. Maj:t nu föreslagit, eller 100,000 kronor. Man skulle tro, när utskottet åberopat 1894 års Riksdags erkännande af behöfvet, att meningen varit att tillstyrka äfven nu detta belopp, men utskottet kommer till ett motsatt resultat, och för att finna någon motivering dertill föranledes utskottet till det allra märkvärdigaste uttalande, hvilket derefter läses. Utskottet säger: »Af det belopp, som vid 1891 års riksdag anmäldes ytterligare erforderligt för Vaxholm-Oscar-Fredriksborgs förseende med artillerimateriel eller 1,471,000 kronor, har sålunda anvisats

år 1891.....	kr.	900,000
» 1892.....	»	100,000
» 1893.....	»	100,000
» 1894.....	»	100,000

eller tillsammans kr. 1,200,000,

hvadan, då enligt den nyss lemnade utredningen jemväl de 300,000 kronor, som åren 1892, 1893 och

Transport kr. 1,200,000

Transport kr. 1,200,000

1894 af Kongl. Maj:t begärts och af Riksdagen anvisats till fästningsartillerimateriel, torde afsett Oscar-Fredriksborgs bestyckande, vid innevarande års ingång skulle återstå för ifrågavarande ändamål oanvisadt .....

» 271,000

---

 summa kr. 1,471,000.»

*Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Men, mine herrar, det var vid 1891 års riksdag som detta meddelades, och då var en helt annan bestyckningsplan gällande för fästningarna uppgjord på grund af ett komitébetänkande från år 1878. Utskottet fortfar: »I hvad mån genomförandet af de år 1892 fastställda bestyckningsplanerna, hvad befästningarna i Stockholms skärgård angår, kan inverka på det vid 1891 års riksdag angifna behovet för Vaxholm-Oscar-Fredriksborg, saknar utskottet kännedom.» Det är verkligen besynnerligt, att utskottet skall sakna kännedom härom, eftersom utskottet vederlägger sig sjelft på föregående sida och uppgifver, att år 1892, således året efter 1891, Kongl. Maj:t tillkännagifvit, att en ny bestyckningsplan vore uppgjord för Oscar-Fredriksborg. Och det var ingen hemlighet hvad denna plan innehöll, ehuru inga bestämda siffror då uppgäfvos. I 1893 års statsverksproposition läses om fästningsartillerimaterielen:

»Generalfältygmästaren och chefen för artilleriet erinrar uti meränämnda underdåniga skrifvelsen den 29 november 1892, att, sedan Eders Kongl. Maj:t den 22 april och den 27 maj nämnda år i hufvudsakliga delar fastställt de bestyckningsplaner för befästningarna i Stockholms skärgård, Oscarsvärnslinierna och Karlsborgs fästning med Vabergspositionen, hvilka af 1891 års bestyckningskomité blifvit uppgjorda, den för ifrågavarande tre befästningsområden erforderliga artillerimaterielen dermed också blifvit bestämd, och att, hvad anginge de kostnader, som för densamma med dertill hörande nödig utredning och ammunition påkallades, upplysning derom stode att hemta i de utförliga kostnadsberäkningar, hvilka åtföljde nämnda komités underdåniga betänkanden.»

Detta tillkännagaf Kongl. Maj:t vid 1893 års riksdag, och då kommer utskottet och förklarar, att det icke kunnat göra sig redo för huru den nya bestyckningsplanen kommit att verka, utan ansett sig kunna fortfarande grunda sina beräkningar på Kongl. Maj:ts framställning till 1891 års Riksdag, som grundat sig på ett komitébetänkande från 1878. Generalfältygmästaren fortfar:

»Ifrågavarande artillerimateriel vore, hvad beträffar pjäser och lavettage till Oscarsvärnslinierna och Karlsborgs fästnings enceinte, till större delen redan befintlig, om än för båda platserna ännu saknades dels ett antal lättare pjäser, dels vissa stridsutredningspersedlar, dels slutligen en stor del af den beräknade ammunitionen. Den i ofvan åberopade bestyckningsplaner upptagna materiel, hvilken deremot ännu till större delen återstode att nyanskaffa, vore bestyckning med tillbehör för Vaxholm-Oscar-Fredriksborg samt för Vabergspositionen; och uppenbart vore, anmärker generalfältygmästaren, att, om den för sistnämnda position afsedda bestyckning tills vidare endast

*Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.*

(Forts.)

efter hand och i mindre poster syntes böra till anskaffande ifrågakomma, ett så vidt möjligt skyndsamt ordnande af bestyckningen å Vaxholm-Oscar-Fredriksborg så mycket mera vore af nöden.

»Af de extra anslag till fästningsartillerimateriel, som af senaste Riksdagar lemnats, hade, enligt hvad generalfältygmästaren vidare anmäler, disponerats eller reserverats medel till följande, för Oscar-Fredriksborg afsedda och till större delen redan beställda materiel, nämligen 3 st. 35 kaliber långa 24 cm. kanoner med lavetter, stridsutredning och en del ammunition, 4 st. 24 cm. hautbitser med lavetter, utredning och en del ammunition samt 11 st. 5 cm. snabbskjutande kanoner med tillbehör. Dessutom vore beställda: 42 st. 8 cm. kanoner och 25 st. 8 mm. kulsprutor, hvilka vapen, af gifna modeller, till större antal inginge i alla de senast fastställda bestyckningsplanerna; hvarjemet slutligen på bekostnad af samma anslag blifvit anskaffade ett antal 17 cm., 16 cm. och 12 cm. projektiler med tillhörande rör.

»Med ofvan omnämnda anskaffningar och beställningar vore emellertid, anmärker generalfältygmästaren, hvad särskildt Vaxholm-Oscar-Fredriksborg angår, endast början gjord till avvägbringandet af den bestyckning, som enligt den förut omnämnda, af Eders Kongl. Maj:t fastställda bestyckningsplanen vore för detta befästningsområde erforderlig; och då dertill komme, dels att den dertill hörande utredning och ammunition vore ganska dyrbar, dels att den för andra befästningsområden behöfliga artillerimaterielen likaledes borde, åtminstone i någon mån, tillgodoses genom nyanskaffning eller komplettering, och dels slutligen att den redan befintliga materielen, så snart ske kunde, måste förses såväl med ammunition som med den utredning, som erfordrades för dess betjenande och vidmagthållande i fullt tjenstbart skick, så att inom fästningsartillerimaterielens område ganska väsentliga behof fortfarande återstode att fylla, hemställer generalfältygmästaren, att Eders Kongl. Maj:t, för anskaffande af fästningsartillerimateriel, täcktes af Riksdagen på extra stat för år 1894 begära ett anslag af 400,000 kronor.»

Utskottet fasthåller detta oaktadt vid, att, efter hvad Kongl. Maj:t meddelat till 1891 års Riksdag, endast 271,000 kronor skulle återstå oanvända och att detta belopp skulle vara tillräckligt till fyllande af dessa behof. Ser man efter, huru mycket som var beviljad 1892 — när generalfältygmästaren förklarade, att endast början var gjord till bestyckning af Oscar-Fredriksborg — af de 1,471,000 kronor, som år 1891 anmäls behöfvas för ändamålet, så utgjorde detta enligt utskottets egen uppgift 1,000,000 kronor, hvilka då redan »disponerats eller reserverats» för de af generalfältygmästaren uppräknade beställningarne, hvaruti ingingo endast 3 af de 24 cm:s kanonerna. Återstodo följaktligen då endast 471,000 kronor att bevilja af det ursprungligen beräknade beloppet. Men det uppgafs på samma gång, att af dessa stora 24 cm:s kanoner erfordrades ytterligare 3, af hvilka hvar och en kostar 227,234 kronor, således ett belopp tillsammans endast för dessa tre af omkring 682,000 kronor eller mycket mer än hvad utskottet nu uppgifver vara tillräckligt för hela bestyckningen. Utskottets beräkning är till den grad vilseledande, att det är oförklarligt, huru något sådant kunnat komma fram i ett utskottsbetänkande. Det hade

ju varit den allra simplaste sak att taga reda härpå. Kongl. Maj:t tillkännagifver 1893, att ett kostnadsförslag fans i komitébetänkandet, men utskottet har icke allenast icke begärt att få dessa upplysningar, utan det har icke ens tagit emot de upplysningar, som i sådant afseende kommit det till handa i form af en promemoria, som jag mottagit af statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet och som jag förmodar att chefen för sjöförsvarsdepartementet, hvilken jag ser hafva densamma framför sig, kommer att uppläsa. Enligt denna är det icke 271,000 kronor som återstå, utan 2,600,000, och med kändedom häraf söker utskottet vilseleda Riksdagen med den uppgift, att dertill erfordras blott 271,000 kronor. Jag hoppas, mine herrar, att I icke biträden det af utskottet härpå grundade förslag. Snarare är det förvånande, att Kongl. Maj:t icke begärt mer än 100,000 kronor. Generalfälttygmästaren är verkligen oskyldig härtill, ty han har år efter år fordrat 400,000 kronor, men Kongl. Maj:t har år efter år under erkännande af behofvet likväl äskat endast 100,000 kronor, och nu kommer utskottet och afstyrker att gifva till och med detta lilla belopp. Utskottet slutar sin motivering med följande ord: »Då emellertid af hvad ofvan anförts framgår, att medel redan beviljats till största delen af den bestyckning för berörda fästningar, hvars anskaffande framställningen till 1891 års Riksdag afsåg — —».

Alltid talar utskottet om den framställning, som Kongl. Maj:t gjort till 1891 års Riksdag, men frågar icke det ringaste efter de framställningar, som senare blifvit gjorda. Såsom jag nyss visat, var det året derpå, som det förklarades, att dessa medel endast voro tillräckliga att göra början med bestyckningen.» — men nu», fortsätter utskottet, »på sätt i punkten 22:o närmare omförmäles, meddelats, att de vallar, på hvilka den nya bestyckningen skall uppställas, behöfva förändringar och förstärkningar, på det att de nya pjeserna må kunna der uppställas och gifvas nödigt skydd, får utskottet o. s. v.

Detta är åter en fullkomligt oriktig uppgift, och jag tror äfven, att sjöministern kommer att vederlägga den med den promemoria, som jag företett i utskottet, men ingen der frågat efter.

På grund af hvad jag anført får jag yrka om afslag å utskottets förslag och hemställa, att Riksdagen måtte, med afslag å friherre Klinckowströms motion i denna del, för anskaffande af befästningsmateriel på extra stat anvisa ett belopp af 100,000 kronor.

Friherre von Otter: Det är ingalunda en angenäm uppgift att efter det yttrande, som nyss afgifvits af herr Björnstjerna, uppträda till försvar för utskottets hemställan, men jag nödgas likväl göra det.

Kammaren behagade af hvad som finnes anfördt på sid. 44 rörande en följande punkt finna, att beträffande nu föreliggande punkt och den, som handlar om sjöfästningarna och om Karlsborgs fästning, inom utskottet förefunnits en kompromiss. En sådan kompromiss är naturligen icke behaglig att försvara, men jag tror att det låter sig ganska väl göra.

Jag vill i sådant afseende ställa mig bakom hvad Riksdagen själf anført. Riksdagen androg i sin skrifvelse n:o 30 förra året:

*Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.*
(Forts.)

*Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.*
(Forts.)

»Riksdagen, som i likhet med generalfältygmästaren och departementschefen till fullo inser vigten deraf att i all synnerhet fästningarne åt sjösidan snarast möjligt försättas i försvarsdugligt skick, har för anskaffning af fästningsartillerimateriel på extra stat för år 1895 anvisat ett belopp af 100,000 kronor.»

Riksdagen har således uttalat sig för nödvändigheten af sjöfästningarnes sättande i försvarbart skick. För att de skola blifva försatta i sådant skick, fordras icke allenast, att de förses med vederbörlig artillerimateriel, utan äfven att de vallar, hvarpå denna materiel skall uppsättas, äro i det skick, att de kunna motstå ett fiendtligt anfall. Nu har emellertid i nästa punkt fortifikationsgeneralen redogjort för huru han är efter år gjort framställning om anslag för att sätta dessa vallar i försvarbart skick, särskildt så vidt angår Oscar-Fredriksborg, och begärt penningar för ändamålet, men någon sådan framställning har dock icke till Riksdagen framkommit förrän nu. Emellertid torde, utom hvad redan yttrats, det vara för en hvar klart, att skola vi kunna upprätthålla vår neutralitet, det är alldeles nödvändigt att dessa sjöfästningar äro i försvarbart skick. Hvad särskildt angår det af herr Björnstjerna anmärkta förhållandet angående materielen, så vill jag gent emot det uttalande han anförde af generalfältygmästaren sätta ett annat, jemväl från år 1892 på sid. 40 af fortifikationsgeneralen. Jag kan redan nu säga, att herr Björnstjernas hela framställning är beroende på en missuppfattning, hvilket jag skall söka att här klagöra. Fortifikationsgeneralen yttrar, i skrifvelse den 15 november 1892, således samtidigt med generalfältygmästarens af herr Björnstjerna återopade skrifvelse, att af de i den af Kongl. Maj:t den 22 april samma år fastställda bestyckningsplanen för bland annat Oscar-Fredriksborg, angående 6 st. nya 24 centimeters pjäser, »te redan vore beställda att levereras under år 1893 och de återstående afsåges att med snaraste anskaffas, hvarjemte de nya lättare pjäserna för detta verk redan vore under tillverkning.»

Detta är hvad fortifikationsgeneralen yttrat. Han meddelar, att enligt planen skulle erfordras sex nya pansarbrytande pjäser, och att deraf tre voro beställda att levereras år 1893, medan de återstående afsågos att anskaffas med det snaraste samt att de nya lättare pjäserna redan voro under tillverkning. Nu skall jag jemföra detta med hvad generalfältygmästaren samtidigt sagt och herr Björnstjerna uppläst. Den förre yttrade — sedan den nya bestyckningsplanen faststälts — bland annat, följande:

»Af de extra anslag till fästningsartillerimateriel, som af senaste Riksdagen lemnats, hade disponerats eller reserverats medel till följande för Oscar-Fredriksborg afsedda och till större delen redan beställda materiel, nemligen 3 stycken 35 kaliber långa 24 centimeter kanoner med lavetter, stridsutredning och en del ammunition, 4 stycken 24 centimeter haubitzer med lavetter, utredning och en del ammunition samt 11 stycken 5 centimeter snabbskjutande kanoner med tillbehör. Dessutom vore beställda 42 stycken 8 centimeter kanoner och 25 stycken 8-millimeter kulsprutor», hvilket ju öfverensstämmer med hvad fortifikation yttrat utom beträffande de 3 stycken pjäserna, som afsågos att med snarast anskaffas.

Men så tillägger han: »Med ofvan omförmälda anskaffningar vore emellertid, hvad särskildt Oscar-Fredriksborg angår, endast början gjord till ävägbringandet af den bestyckning, som enligt den förut omförmälda, af Eders Kongl. Maj:t fastställda bestyckningsplanen vore för detta *befästningsområde* erforderlig.»

Det är härvid som herr Björnstjerna hängt sig fast. Hans missuppfattning ligger deri, att han förblandat *befästningsområdet* Vaxholm-Oscar-Fredriksborg med *fästet* Oscar-Fredriksborg, ty det är der dessa båda chefer förklarar de pansarbrytande kanoner erfordrades, af hvilka 3 redan år 1892 voro beställda. För befästningsområdet Vaxholm-Oscar-Fredriksborg, det vill säga jemväl Rindön, Vermdön och Vaxholm, fordras det något annat. Om nu detta uppgår till hvad herr Björnstjerna uppgaf, 2,600,000 kronor, vet jag icke, och jag kan icke finna att utskottet haft någon skyldighet att undersöka det, ty den frågan föreligger icke här för Riksdagen. Här är endast fråga om huruvida de kanoner, som erfordras för Oscar-Fredriksborg, nu finnas och, enligt hvad jag sökt visa, enligt dessa myndigheters uppgifter redan 1892 funnos eller voro beställda. Klart är för öfrigt att, om 2,600,000 kronor fordras för att sätta bestyckningen å Oscar-Fredriksborg i ordning, 100,000 kronor för ett år icke spela någon roll, ty om det är angeläget att göra sjöfästningarna sådana, att de kunna mottaga ett anfall, icke kan beloppet fördelas på en tidrymd af ända till 26 år.

Emellertid är förhållandet med kompromissen följande. Vi hade på afdelningen redan gått förbi denna punkt om fästningsartilleriet och voro fullt eniga om att den skulle tillstyrkas nu såsom föregående år. Men när vi så komma till punkterna om förstärkning af sjöfästningarna samt om Karlsborgs fästning, visades nödvändigheten af att bringa vallarne i ordning vid Oscar-Fredriksborg, och att anslag dertill icke kunde afstyrkas. Detta ansåg man sig emellertid icke böra medgifva, med mindre än att minskning gjordes på de under punkterna 20:o och 23:o om fästningsartillerimateriel och Karlsborgs fästning begärda medel. Nu vill jag till kammarens bedömande hemställa, hvilketdera vore viktigare, när man fått veta i hvilket tillstånd dessa sjöfästningar äro, att sätta vallarne i sådant skick, att de kunde mottaga kanonerna, de må finnas eller icke, eller anvisa medel, som icke räckte till en half kanon. Jag vill här erinra om att af dessa sex pansarbrytande kanoner på Oscar-Fredriksborg tre skola stå i nedre verket, der det finnes pansarskydd, om än otillräckligt, och tre på öfre verket, der vallarne behöfva betydligt förstärkas. Det är dock, enligt hvad vederbörande tillkännagifvit, ingen svårighet att uppställa dem i det nedre verket, men deremot kunna de icke lämpligen uppställas i det öfre utan sagda förstärkning af vallarne.

Sådant är sammanhanget med denna fråga. Jag upprepar ännu en gång, att det var icke behagligt att tvingas gifva efter med afseende å fästningsartillerimaterielen och Karlsborg, men detta var nödvändigt, så vida man ville kunna ställa i sigte anslag till sjöfästningarna. Nödvändigheten af detta anslag vill jag för min del

*Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.*
(Forts.)

Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

ställa fullt i jembredd med anskaffningen af gevär, ty hotas vår neutralitet, kan den icke anses tryggad utan att dessa fästningar äro i skick. Man kan möjligtvis göra det, om sjöfästningarna äro i försvarbart skick, utan att armén har gevär, men man kan icke göra det, armén må vara aldrig så väl försedd med gevär, om sjöfästningarna icke äro i det skick, att de kunna emotstå anfall.

På grund häraf nödgas jag hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Christerson: Efter de upplysningar, som lemnats af herr Björnstjerna, har jag icke mycket att tillägga, utan vill blott påpeka ett par omständigheter, som kunna inverka på bedömandet, huru saken i verkligheten förhåller sig.

Såsom bekant, är Oscar-Fredriksborg nyckeln till Stockholm och skall förvara Stockholm med tillhjälp af den flotta, som kan disponeras för ändamålet, jemte minförsvaret. Vi hafva med skäl satt mycken tillit till minförsvaret, men det är väl känt, att minorna kunna få ett mycket ringa värde, om de icke blifvit försvarade af artilleri. Man har derfor ock sökt förskaffa dem ett starkt artilleriförsvar och uppgjort en bestyckningsplan, hvori ingå de ifrågavarande 6 kanonerna. Af dessa hafva dock icke mer än tre kunnat beställas, men de kunna icke uppsättas på vallarne, hvilka icke äro färdiga att mottaga dem, utan, såsom den siste talaren upplyste, måste de placeras i strandbatteriet. Nu har Kongl. Maj:t begärt ett anslag af 100,000 kronor för att anskaffa ytterligare artilleri för fästningen, hvilket belopp skulle kunna användas företrädesvis till ammunition. När nu snart de nya kanonerna sättas in i strandbatteriet, der de derjemte ej äro särdeles starkt skyddade mot de nutida fartygskanonerna, finnes det ej projektiler för dem, ty de hafva icke kunnat anskaffas af brist på anslag.

Herr Falk: Statsutskottets utlåtande bjuder i år på åtskilliga öfverraskningar, ty såsom en öfverraskning har det telt sig för mig, att herr Björnstjerna har fått stå ensam om ett yrkande, så moderat som det i hans reservation framställda, i synnerhet som det begärda anslaget, såsom nu äfven ådagalagts af herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet, är så synnerligen nödvändigt. För att nu i min mån visa, att herr Björnstjerna icke står ensam äfven i kammaren, ber jag att få yrka bifall till hans reservation. Han har så utförligt motiverat den, att jag icke har något att tillägga till hvad han sagt. Hvad beträffar den af friherre von Otter omnämnda kompromissen, så må dermed vara huru som helst, men jag kan icke finna, att denna kompromiss förringar vigten af ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Björnstjerna: Friherre von Otter yttrade i sitt senaste anförande, att chefen för fortifikationen i sin skrifvelse af den 15 november 1892 förklarar, att tre af dessa 24 centimeter-pjeser då redan vore beställda och att de tre återstående afsåges att med snaraste anskaffas. Detta yttrande har också utskottet åberopat såsom skäl

för sin hemställan. Men förhållandet är, att ehuru chefen för fortifikationen yttrade år 1892, att dessa senare tre pjäser med snaraste afsåges att beställas, så har detta ännu i denna stund icke kunnat ske, därför att inga pengar funnits till deras anskaffande och inga finnas dertill nu heller. — Generalfälttygmästaren har årligen begärt 400,000 kronor, men han har icke fått detta belopp, utan endast 100,000, och har följaktligen varit ur stånd att gå i författning om en så dyrbar beställning.

*Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Friherre von Otter sade vidare, att utskottets förslag vore följden af en kompromiss i utskottet och att det icke varit möjligt att få medel till befästningsarbetena, som han ansåge vara än nödigare, utan att göra ett medgifvande i denna del. Jag var också med på afdelningen, der denna kompromiss ingicks, men jag deltog icke i den, ty jag ansåg, att när afdelningen ändock ville gifva så litet till befästningarna, vida mindre än Kongl. Maj:t begärt, så var det icke skäl att uppoffra dessa 100,000 kronor, som afdelningen förut beviljat utan motstånd, och dessutom afpruta resten på andra anslag. Jag tror, att det afprutats så mycket, att allt hvad afdelningen derutöfver beviljat till befästningarna bestiger sig till ett eller två tusen kronor.

Vidare åberopar friherre von Otter, i likhet med utskottet, att kanonerna icke kunna uppställas på det öfre verket utan att vallarna förstärkas. Detta är icke heller förhållandet. På det öfre verket kunna nog icke de tre 24 centimeter kanoner, som nu finnas, uppställas, ehuru de ursprungligen varit därför afsedda, men detta af det goda skäl, att de ansågos företrädesvis böra uppställas i det nedre verket, som är pansarskyddadt och hvarifrån skottvidden är längre, samt att man därför icke gjorde sådana lavetter åt dessa kanoner, som erfodrats, om de skolat uppställas i det öfre verket. Detta är nemligen opansradt och obetäckt, men är afsedt att få mycket högre vallar, bakom hvilka kanonerna skola stå på höj-sänk-ningslavetter, och sådana finnas icke till dessa befintliga tre kanoner. — Men denna fråga rör egentligen den följande punkten om sjö-fästningarna, och vi komma väl dit.

Den promemoria, om hvilken jag förra gången, jag hade ordet, talade och hvilken jag meddelat friherre von Otter och öfrige ledamöter på afdelningen — visserligen, det erkänner jag, i sista stund, då jag ej förr fick den från statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet — den är undertecknad af fälttygmästaren, så att den naturligtvis är fullkomligt tillförlitlig, men på afdelningen fäste man icke något afseende alls dervid. Jag skall be att här emellertid få uppläsa densamma. Den lyder sålunda:

P. M.

med arledning af statsutskottets 1:a utgiftsafdelnings utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens tjerde hufvudtitel, punkt 20.

Utgiftsafdeleningen grundar sin beräkning af det belopp, som ännu erfordras för Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästnings förseende med artillerimateriel, på statsverkspropositionen till 1891 års Riksdag.

Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

Enligt denna proposition återstodo vid den tiden 1,471,000 kronor, hvadan, enär under åren 1891—1894 anslagits sammanlagdt 1,200,000 kronor, det resterande behofvet för ofvan angifna ändamål nu endast skulle utgöra 271,000 kronor.

Nämnda utgångspunkt för beräkningarna är dock påtagligen icke väl vald. Kongl. Maj:t fastställde nemligen, såsom utgiftsafdelningen på annat ställe i sitt utlåtande anför, den 22 april och 27 maj 1892 bestyckningsplaner för befästningarna i Stockholms skärgård, Oscarsvärnslinierna och Karlsborgs fästning med Vabergspositionen, och det är uppenbart, att kostnaden för den enligt dessa planer för Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning afsedda artilleribestyckningen, i betraktande af de oerhörda framsteg, som artillerimaterielen under senare tider gjort, måste vida öfverstiga ofvan anförda belopp, 1,471,000 kronor, hvilket blifvit beräknadt på grund af en vida äldre komités — 1878 års — arbeten.

De af 1891 års bestyckningskomité utförda kostnadsberäkningarna, hvilka afse materielen, sådan den bestämdes genom 1892 års bestyckningsplaner, slutade hvad beträffar här ifrågavarande fästning på 3,591,219 kronor, i hvilket belopp icke ingick värdet af den vid tidpunkten för beräkningarnas utarbetande — omkring den 1 januari 1892 — redan befintliga materiel.

Om från nyss nämnda summa dragas de under åren 1891—1894 beviljade anslagen, 1,200,000 kronor, återstå följaktligen vid innevarande års ingång för ifrågavarande ändamål oanvisadt i rundt tal 2,400,000 kronor.

Enär emellertid å ena sidan en af Kongl. Maj:t senare fastställd förändring i ofvan återopade bestyckningsplan ¹⁾ föranledt någon ökning i den ofvan anförda kostnaden för materielen, och å den andra sidan en del af de under åren 1892—1894 beviljade 300,000 kronor måst användas för annan fästningsartillerimateriel ²⁾, stiger sist nämnda belopp till omkring 2,600,000 kronor, hvilken summa således utgör det för närvarande återstående behofvet för fullbordandet af bestyckningen å Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning.

Utgiftsafdelningen uppgifver vidare, att »nu meddelats» — från hvilket håll, nämnes icke — »att de fästningsvallar, på hvilka denna bestyckning skall uppställas, icke kunna — — — mottaga den bestyckning, som redan anskaffats eller hvartill medel anvisats.» Detta påstående öfverensstämmer icke med verkliga förhållandet. Hvad beträffar de viktigaste af här ifrågavarande pjäser, de 3 st. 24 cm. kanonerna i Oscar-Fredriksborgs nedre verk, vederlägges ofvan nämnda uppgift genom den af utgiftsafdelningen å sid. 42 i detta hänseende anförda skrifvelse den 14 november 1893 från chefen för fortifikationen. Öfriga anskaffade eller beställda pjäser kunna när som helst uppställas på sina platser, utan att därför några fortifikatoriska anordningar erfordras. Och hvad beträffar de pjäser, som skulle

¹⁾ I det att nemligen 47 mm. (5 cm.) kanonerna blifvit utbytta mot 57 mm. (6 cm.) pjäser.

²⁾ För komplettering af bestyckningen å Oscarsvärnslinierna enligt ofvan återopade, år 1892 fastställda bestyckningsplan.

kunna anskaffas för återstående anvisade medel — hufvudsakligen anslaget för innevarande år, 100,000 kronor — finnas färdiga uppställningsplatser, oafsedt att dessa medel till större delen, om ej helt och hållet, äro erforderliga för att nödortfeliggen förse redan anskaffade eller under tillverkning varande pjäser med ammunition.

I detta hänseende bör här nämnas, att ensamt ammunitionen till de ofvan nämnda 3 st. 24 cm. kanonerna är beräknad till 196,578 kronor, och att åtminstone någon del af ammunitionsutrustningen måste anskaffas samtidigt med sagda pjäserns uppställande, hvilket inom kort är att förvänta — i annat fall skulle uppenbarligen sjelfva pjäserna vara gagnlösa för försvaret.

Slutligen får jag framhålla, att sjelfva tillverkningen af artilleripjäser tager ej ringa tid, hvadan det ej — äfven om plats för pjäserna saknades, hvilket dock nu ingalunda är fallet — vore välbetänkt att dröja med beställningen af desamma till dess de för dem afsedda vallarne blifva färdiga.

Af det här anförda framgår,

att det af utgiftsafdelningen på dess beräkningar grundade motiv för afslag, nemligen att endast en jemförelsevis ringa summa, 271,000 kronor, skulle återstå oanvisadt för bestyckningen å Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning, icke är hållbart, enär det återstående beloppet i sjelfva verket utgör 2,600,000 kronor;

att utgiftsafdelningens uppgift, att sagda fästningsvallar icke skulle kunna mottaga den bestyckning, som redan anskaffats eller hvartill medel anvisats, icke är med verkliga förhållandet öfverensstämmande;

att, om ej något anslag nu beviljas, ammunition till redan anskaffade eller bestälda pjäser ej kan till ens något så när betryggande myckenhet tillverkas, samt

att i sådant fall förberedelser icke kunna i tillräckligt god tid vidtagas för att genast efter de fortifikatoriska anordningarnas fullbordande förse de sålunda färdiga vallarne med den för dem afsedda bestyckning.

Genom ett afslag å propositionen skulle, *utan något som helst från förhållandena vid Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning eller vid dess bestyckning hemtadt sakligt skäl, sålunda tvärt afklippas den nu sedan många år tillbaka, om ock på senare tider långsamt, dock oafbrutet fortgående förstärkningen af artillerimaterielen vid de befästningar, som skola skydda landets hufvudstad mot ett anfall från sjösidan.*

Stockholm den 5 mars 1895.

Otto Virgin.

Fältygmästare.

Häraf synes således — här talas uttryckligen om Oscar-Fredriksborgs fästning och icke om dess fästningsområde — att, i stället för det belopp af 271,000 kronor, som utskottet uppgifver ännu erfordras för bestyckning af Oscar-Fredriksborgs fästning, det i sjelfva verket återstår, såsom jag nämnde, 2,600,000 kronor, och nästan det enda belopp, som finnes att tillgå för ändamålet, är den summa af 100,000

*Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

kronor, som anvisats för innevarande år, men som behöfves för anskaffande af ammunition. Fälttygmästaren uppskattar ju ensamt ammunitionen till de redan befintliga 3 stycken 24 centimeter kanonerna till 196,578 kronor — således mycket mer än de 100,000 kronor Kongl. Maj:t nu äskar. Men ändå anser utskottet sig kunna afstyrka allt vidare anslag till fästningsartillerimateriel!

Fälttygmästarens promemoria utgör väl för öfrigt den fullständigaste vederläggning af hvad utskottet i sin motivering anført, hvilket min ärade vän friherre von Otter här sökt understödja. Lika med honom anser också jag, att befästningarna böra få ett anslag, och jag hoppas, de skola få det i alla fall, äfven om dessa 100,000 kronor beviljas. Icke kan det vara afgörande, att tre ledamöter från Andra Kammaren inom utskottets afdelning sagt, att de icke ville vara med om något anslag till befästningarna, om de ej finge afpruta hvad som begärts för fästningsartilleriet. Vi hafva sett utgången af gevärnsfrågan i dag. Det fans knappast någon på afdelningen, som ville höra talas om anslag till gevärnsfaktoriet, men detta beviljades dock i voteringen på det sätt, herrarne känna. Jag kan därför icke föreställa mig, att man i Första Kammaren vill vara med om att slopa ett så oundgängligt anslag som det ifrågavarande. Man kan ju med det anslag, Kongl. Maj:t begärt, icke ens beställa en half' af dessa kanoner, hvilka kosta 227,234 kronor stycket. Det vore verkligen oförsvärligt, om Riksdagen skulle afslå ett sådant anslag, och detta blott därför att 3 ledamöter på första utgiftsafdelningen icke velat vara med derom. Blott af denna anledning är det man nu begär, att Första Kammaren skall stryka anslaget. Men nej, mine herrar, jag hoppas, att kammaren i stället skall bifalla mitt med Kongl. Maj:ts proposition i denna del öfverensstämmande förslag.

Friherre von Otter: Det är två punkter i herr Björnstjernas senaste anförande, som jag anser mig skyldig att besvara.

För det första uppgaf herr Björnstjerna, att genom den s. k. kompromissen endast skulle vunnits några tusen kronor. Kompromissen kom nu till stånd på den basis, att afdelningen skulle tillstyrka ett anslag af 443,500 kronor till befästningsarbeten, deraf 221,750 kronor skulle anvisas för nästa år. Hvad som deremot afdrogs var 100,000 kronor till fästningsartilleriet och 50,000 kronor till Karlsborgs fästning, summa 150,000 kronor. Drager jag detta belopp från 221,750 kronor, återstå 71,750 kronor, hvilket således är det belopp, som genom denna kompromiss vunnits för år 1896. Läger jag härtill den återstående hälften af det tillstyrkta anslaget 443,500 kronor, uppgår hvad som verkligen vunnits till 293,500 kronor i stället för, såsom herr Björnstjerna sade, några tusen kronor.

Till bemötande af hvad som anförts i den promemoria, som herr Björnstjerna förskaffat sig och åberopade, anhåller jag att få uppläsa en del af hvad chefen för fortifikationen yttrar i sin skrivelse af den 13 november 1894, den skrivelse som ligger till grund för Kongl. Maj:ts framställning i denna fråga. Han säger deri följande:

»Försvaret i Stockholms skärgård. Sedan Eders Kongl. Maj:t den 22 april 1892 fastställt ny bestyckningsplan för befästningarna

i denna skärgård, och Riksdagen äfven beviljat medel till påbörjande af dess genomförande, hade artilleristyrelsen bestält halfva autalet af de grofva kanoner, som skulle å Oskar Fredriksborg uppställas, och äfven gått i författning om tillverkning af de öfriga lättare för nämnda fäste afsedda pjäserna. *Dessa nya pjäser ändamålsenliga uppställning nödvändiggjorde således vissa förändringar, särskildt i öfre verket, men äfven om man bortsåge derifrån, kräfde kanonernas och ammunitionens tillbörliga skyddande ovilkorligen dels förstärkandet af detta verks jordbröstvårn och åtminstone en del af nedre verkets pansarvägg, samt i båda verken hålrummens förstärkande och förbindelsernas täckande.*» hvartill departementschefen fogar:

»Lika med chefen för fortifikationen anser jag en förstärkning af ifrågavarande fästningar så mycket snarare nu vara af yttersta behof påkallad, som ifrågavarande arbeten måst redan i tre år stå tillbaka för andra, ännu mera trängande försvarsbehof. De kunna nu icke längre undanskjutas, så vida man verkligen vill, att den nya artillerimaterielen på Oskar-Fredriksborg skall kunna uppställas på sina platser, vederbörligen skyddad.»

Nu frågar jag kammaren, hvilketdera utskottet bör fästa afseende vid. Vid de handlingar, som Kongl. Maj:t framlägger för Riksdagens pröfning? Eller vid promemorior, som anskaffats under hand?

Beträffande dessa ifrågavarande kanoner, ber jag att få upprepa hvad jag nyss sade, att de väl kunna uppsättas i fästningens nedre afdelning utan förstärkning af pansarväggen, men icke uppställas i det öfre verket utan att åter borttagas derifrån, när förstärkningsarbete der skall utföras. De kunna ju naturligtvis ställas der, men fästet blir icke i tjenstbart skick, utan att vallarne äfvensom ammunitionsdurkar och dylikt förstärkas. De kanoner, som äro afsedda för de båda verken, det öfre och det nedre, äro af samma slag. De kanoner, som finnas, kunna således uppställas på hvilketdera af de båda ställena som helst, och detta af herr Björnstjerna anmärkta förhållande i afseende å att företrädet borde gifvas åt nedre verket, det förstnämnda, synes därför bero derpå, att generalfälttygmästaren bestält lavetter för kanonernas uppsättande derstädes, och icke i det öfre batteriet. I det öfre fordras höjnings- och sänkingslavetter, men i det nedre användas vanliga kursörlavetter. Således, då fortifikationsgeneralen går ut ifrån att de tre kanoner, som finnas, skola uppsättas i det öfre verket, har generalfälttygmästaren velat sätta upp dem i det nedre.

Herr Björnstjerna uppgaf, såsom ju öfverensstämmer med verkliga förhållandet, att dessa kanoner med höjnings- och sänkingslavetter kosta något öfver 220,000 kronor, och på detta sätt får man det belopp, som enligt dessa officiella handlingar möjligen kan fattas för en fullständig bestyckning af Oskar-Fredriksborg till något öfver 660,000 kronor, men då härifrån bör göras afdrag för sedan år 1892 beviljade 200,000 kronor, synes, att hvad som ytterligare erfordras för ändamålet borde vara omkring 460,000 kronor.

Friherre Klineköwström: Jag skulle måhända hafva större rätt än någon af de föregående talarne att för kammaren hålla ett

Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

föredrag om befästningarna i Stockholms skärgård, då jag sannolikt är den ende af kammarens ledamöter, hvilken såsom ingenjööfficer deltagit i uppbyggandet af ifrågavarande verk, men af aktning för kammaren och för att icke draga ut på tiden skall jag fatta mig kort.

Af allmänna sparsamhetsskäl hade jag i min motion hemställt om att det i denna liksom i många både föregående och efterföljande punkter begärda anslag måtte nedsättas till hälften. Jag hade således här ifrågasatt en minskning med 50,000 kronor och velat bevilja de återstående 50,000 kronorna. Nu har statsutskottet dock gått ännu längre i sparsamhetsifver och velat afslå hela anslaget, och jag tackar naturligtvis utskottet mycket därför.

För öfrigt måste jag instämma i de åsigt, som här uttalats af friherre von Otter, och förenar jag mig sålunda med honom i att begära bifall till statsutskottets förslag i denna punkt.

Herr Casparsson: Jag har med mycken uppmärksamhet åhört den strid, som pågått mellan tvenne ledamöter af statsutskottet, och det intryck jag här af fått är det, att det verkligen råder en motsägelse mellan hvad fortifikationsgeneralen yttrat och den P. M. af fälttygmästaren, som vi här hört uppläsa. Man tycks på detta område tillämpa satsen att icke låta den högra handen veta hvad den venstra gör. Denna sats har sin fulla tillämplighet, då det är fråga att öfva barmhertighet, men i administrativa angelägenheter tror jag icke att den är tillräddig. Emellertid är det klart, att sjöbefästningar utan bestyckning äro fullkomligt onyttiga, och då behovet af ifrågavarande anslag synes vara tydligt ådagalagdt, får jag för min del yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Fränckel: Då ingen annan än friherre von Otter har å statsutskottets vägnar yttrat sig för det slut, hvartill utskottet kommit, och således endast reservanten här fått för kammaren framlägga de skäl, som han ansett varit majoriteten afgörande, vill jag taga mig friheten nämna, att samma debatt, som nu förts mellan generalmajor Björnstjerna och afdelningen i utskottet, hafva äfven vi i utskottet afhört; och såvidt vi kunnat finna, var skälet, hvarför utskottet *enigt* stälde sig på den ståndpunkt, som nu föreligger, eller att icke tillstyrka beviljande af dessa 100,000 kronor, det, att endast genom att uppoffra denna så att säga lilla summa, som i alla fall icke kan fylla det behof som här är i fråga, var det möjligt att vinna enighet med ledamöterna från Andra Kammaren beträffande de 443,500 kronorna för befästningar. Herrarne torde påminna sig, att Kongl. Maj:t för dessa begärde 671,500 kronor. Jag kan således icke finna annat än att det vore beklagligt, i fall kammaren i strid mot utskottets nu gjorda hemställan skulle besluta att bevilja dessa 100,000 kronor, ty då är det att befara, att detta senare anslag, som är riksviktigt och endast grundläggande för en större summa, icke kommer att framdeles beviljas i Andra Kammaren. Jag tror således, att man icke alltför mycket borde splittra sig på dessa mindre delar af ett anslag, då utan tvifvel detta anslagskraf med en mycket större summa måste återkomma vid en kommande riksdag. Jag tror, såsom

friherre von Otter framhållit, att alla skäl tala för antagande af statsutskottets föreliggande förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

*Anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Herr Abelin: Jag ber att få förena mig med herr Björnstjerna i det af honom framställda yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Björnstjerna* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 20 af sitt utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 45;

Nej — 47.

Punkten 21.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22.

Mom. a).

Herr Ljungberg: Ehuru jag för min del har det största förtroende för den nuvarande chefen för fortifikationen, kan jag likväl icke neka, att man kan hysa någon tvekan om behörigheten af den nu åter framkomna propositionen om ett betydligt anslag till försänkningar i Vaxholmssunden. Det skulle vara intressant att veta och hade måhända bort upplysas i betänkandet, huru många hundra tusen kronor redan äro nedlagda i djupen der ute. För många år sedan beslöt man att med stora kostnader nedlägga försänkningar vid Fredriksborg. Sedan

*Anslag till
förstärk-
ningsarbeten
å sjöfäst-
ningar.*

Anslag till
förstärk-
ningsarbeten
å sjöfäst-
ningar.

(Forts.)

ansåg man sig böra upptaga dem igen för att i stället nedlägga sådana i Vaxholmssundet. Så ansåg man icke det vara klokt, utan började i stället göra nya försänkningar vid Fredriksborg. Förmodligen är nu meningen att fortsätta med dessa senare. Men om det är nödvändigt att göra besparingar inom området för vårt försvar, bör det väl helst ske i afseende på sådant, som kan tåla uppskof, och jag föreställer mig, att ingenting kan med mindre äfventyr uppskjutas än försänkningar, hvilka kunna, när fara hotar, inom kort tid verkställas. Det af Kongl. Maj:t äskade belopp af 100,000 kronor synes mig äfven vara temligen högt; och kontrollen vid de nämnda äldre försänkningarna var ofta ganska bristfällig. Stora skutor lastade med grus kommo till platsen, men gingo tillbaka lika fyllda, för att derpå en eller par gånger återkomma med samma last. På detta sätt fick man betala mycket mer än som erfordrats. Med detta har jag icke velat uttala någon misstro till den nuvarande förvaltningen, utan blott velat visa nödvändigheten för vederbörande att hafva ögonen öppna, eftersom missbruk förut skett.

I sammanhang härmed skulle det kanske icke vara utan skäl att, då vi arbeta så mycket för stärkande af hufvudstadens försvar åt sjösidan, tänka något derpå att Stockholm också har en landsida, som är alldeles öppen. Det förefaller mig, som om regeringen borde vara angelägen att söka åstadkomma något i den vägen. Enskild motionär lär väl icke i en så stor fråga kunna uträtta något, ty då kommer man alltid med svaret, att förslaget bör utgå från regeringen. Det är visserligen sant, att dylika befästningar äro vanligen ofantligt dyrbara och kräfva många millioner, men man kunde gå en medelväg. Såsom förhållandet nu är, är det ju ömkligt, att det icke finnes en enda skans till Stockholms försvar, och så mycket mer underligt är det, som vi redan hafva för ifrågavarande ändamål den Palmqvistska fonden, som nu går upp till 400,000 kronor, och med hvilken man skulle kunna göra en liten början. Att med så ofantliga ansträngningar söka försvara Stockholm från den ena sidan utan att tänka på den andra, påminner om den man, som, när han väntar inbrott af tjuftar, omsorgsfullt barrikaderar den ena dörren men lemnar den andra vidöppen.

Jag har blott velat yttra ett ord i detta afseende, emedan saken talar för sig sjelf, om man verkligen *vill* ett betryggande försvar för hufvudstaden.

Herr statsrådet Christerson: Med afseende på det yttrande, som nyss följdes om försänkningarna, vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på, att chefen för fortifikationen fäster med allt skäl stor vikt vid att dessa försänkningar utföras, och jag kan icke annat än på det högsta beklaga, att man icke ansett sig kunna tillstyrka medels beviljande till dem. Jag skulle kunna framhålla några detaljer, som vore ganska betecknande, men ihågkommande en reservation, afgifven af friherre Gripenstedt rörande det olämpliga uti att för mycket lemna detaljer rörande dylika saker åt offentligheten, skall jag icke ingå på det kapitlet.

Då utskottet ej föreslår medel för detta ändamål, har jag ingen-

ting annat att säga, än att med fästadt afseende på försänkningarnas vikt krigsstyrelsen måste frånsäga sig all delaktighet i det ansvar, som hvilar på Riksdagen, om dessa försänkningar ej utföras.

Beträffande den af statsutskottet föreslagna användningen af de medel, som statsutskottet tillstyrkt, vill jag endast påpeka svårigheten, för att icke säga omöjligheten, för krigsstyrelsen att använda dem, såsom statsutskottet föreslagit. Statsutskottet har ur fortifikationsbefälhafvarens stora förslag rörande utförandet af dessa befästningar löstagit vissa punkter i förslaget med bibehållande af de siffror, som äro ställda vid dessa poster, men utskottet har icke tagit i betraktande den omständigheten, att när ett sådant förslag af fortifikationsgeneralen uppgjorts, stå de olika delarna af befästningarna och i synnerhet det sätt hvarpå de utföras i sammanhang med hvarandra. Om jag tager bort en del och låter resten vara, har man icke rätt att anse de angifna siffrorna såsom fortfarande gällande, utan när befästningarna en gång skola fulländas, betioga de större anslag. Jag fäster uppmärksamheten vid att bland annat på sidan 42 i betänkandet är angifvet, att för förstärkning af bröstvärn och ammunitionsdurkar invid de tre nya 24 cms kanonerna å linierna I och IX beräknas cirka 150,000 kronor. Det är mycket riktigt, siffran är den rätta, men i fortifikationsgeneralens förslag står *under förutsättning att i sammanhang dermed utföras*, och så upprepar han åtskilliga arbeten. Nu är den naturliga följd, att om i sammanhang dermed stående arbeten icke utföras, kan man icke låta den del, som nu ifrågasättes, få så svaga dimensioner, som om den utfördes i sammanhang med andra, utan för att den isolerad skall få nog styrka, måste den t. ex. förses med tjockare murverk. Följaktligen kan man icke hålla sig inom anslaget, ty det hvilar på andra förutsättningar.

En annan sak är, att det är upptaget på samma sida, rörande befästningarna vid Karlskrona, lösryckta vissa delar af fortifikationsgeneralens förslag. Der står upptaget särskilda arbeten å linierna IV och VII. Krigsstyrelsen kan naturligtvis icke taga sig för att i *första* rummet använda pengarna på dessa linier, ty dessa äro de minst viktiga af allesammans; dessa linier ligga åt norra och östra sidan, och derifrån väntar man sig icke något anfall. I förslaget står kostnaderna upptagna till 56,500 kronor, men man kan icke med fördel använda dem i den rigtning, som här är föreslagen, liksom vid Oscar-Fredriksborg ombyggnad af »öfra verkets» norra front med starkare bröstvärn och apterad för de tre nya 24 cms kanonerna i höj-sänk-lavettage naturligtvis ej bör ske i den ordning utskottet föreslagit. Ty för detta ändamål skulle just de kanoner tagas bort från den höga vällen, hvilka till följd af sin dominerande ställning för närvarande skulle kunna utträta något mot en fiendtlig flotta, och om verket skulle byggas om, innan pengar till kanoner för det samma funnes att tillgå, skulle det under flera år stå färdigt utan bestyckning, ty de kanoner, som nu äro uppställda, kunna ej der vidare användas efter vallens ändring. Krigsstyrelsen skulle derför svårligen kunna handla i den angifna ordningen, men då man läser

Anslag till
förstärkningsarbeten
å sjöfästningar.
(Forts.)

yttrandet, som förekommer på sidan 44, finnes der en utväg, och den kommer krigsstyrelsen att naturligtvis begagna sig af:

»Skulle emellertid visa sig, att andra förstärkningsarbeten å sjöfästningarna än de af utskottet här ofvan angifna böra företrädesvis ifrågakomma, bör hinder ej möta att verkställa dessa, derest de kunna utföras inom nyssnämnda belopp, 443,500 kronor, och äro i förstärkningsplanen lika *fristående* som de nyss omförmälda.»

Det vore mycket att säga om detta uttryck *fristående*, men då jag icke nu vill upptaga kammarens tid och efter de upplysningar jag lemnat rörande olämpligheten att följa statsutskottets förslag i dess förra del, har det för mig synts kunna accepteras i afseende på den senare sidan 44.

Herr Björnstjerna: Med anledning af det yttrande, vi nyss hört från statsrådsbänken, skall jag bedja att få anföra, det äfven jag var inom utskottet öfvertygad om olämpligheten att utföra arbetet såsom utskottet här föreslagit, särskildt hvad beträffar ombyggnaden af *öfra verket* vid Oscar-Fredriksborg. Detta skulle nemligen i främsta rummet medföra borttagande af de 4 tjugufyrapundiga kanoner, som nu äro der uppställda. Sedan skulle *verket* stå obestyckadt under de 2 år, arbetet påginge, och när detta blefve färdigt, hade man inga kanoner att ställa dit, ty de gamla 24-pundingarne kunde ej der användas, sedan bröstvärnet höjts, och pengar har man icke att bekosta de 3 nya kanoner, som kosta tillsammans närmare 700,000 kronor. Så skulle det kunna fortfa ra en lång följd af år, innan detta verk skulle kunna armeras, hvarunder det blefve till intet gagn. Men utskottet hjälper upp saken genom denna mening — hvilket också påpekats från statsrådsbänken.

»Skulle emellertid visa sig, att andra förstärkningsarbeten å sjöfästningarna än de af utskottet här ofvan angifna böra företrädesvis ifrågakomma, bör hinder ej möta att verkställa dessa, derest de kunna utföras inom nyssnämnda belopp, 443,500 kronor, och äro i förstärkningsplanen lika *fristående* som de nyss omförmälda.»

Kongl. Maj:t skulle sålunda bemyndigas att till sjöfästningarna använda den beviljade summan på sätt lämpligast finnes.

Utskottet har föreslagit beviljande af 443,500 kronor, deraf för år 1896 221,750 kronor, men som vilkor derför strukit 100,000 kronor för fästningsartilleriemateriel i öfverensstämmelse med den motivering som här står. Efter det beslut, kammaren nyss fattat att bifalla anslaget till fästningsartilleriemateriel, måste väl denna motivering utgå. På sidan 44 läses: »detta belopp har utskottet ansett böra fördelas på två år, och således för år 1896 anvisas 221,750 kronor.» Detta har jag ingenting emot, men så kommer fortsättningen:

»Med hänsyn till de betydande anslagsbehofven å denna hufvudtitel har utskottet emellertid icke kunnat tillstyrka anvisande af berörda belopp, utan att besparingar å andra för rikets befästningar äskade anslag kunna åstadkommas. Utskottet har derfor sökt afväga angelägenheten af anslag å ena sidan till dessa förstärkningsarbeten och å andra sidan till fästningsartilleriemateriel och till fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning. Och då, innan ifrågavarande sjö-

fästningar blifva uti berörda afseenden förstärkta, de för dem afsedda nyanskaffade kraftiga artilleripjeserna, af hvilka, enligt hvad chefen för fortifikationen i sin skrifvelse den 15 november 1892 meddelat, tre redan då voro bestälda att levereras och de återstående afsågos att med snaraste anskaffas, föreställer sig utskottet, att anvisande af medel till fortsatt anskaffning af fästningsartillerimateriel måste, i jmförelse med beviljande af medel till ifrågavarande förstärkningsarbeten, anses mindre angeläget för närvarande och således kunna anstå. Likaledes har utskottet funnit det vara af större vikt, att dessa sjöbefästningar, som i första hand skola möta fiendtligt anfall, varda förstärkta, än att arbetena å Karlsborgs fästning fortsättas i samma utsträckning som under de senare åren. Utskottet har därför, för att kunna tillstyrka Riksdagen att anslå medel till ifrågavarande förstärkningsarbeten, under punkterna 20:o och 23:o hemställt, dels att Kongl. Maj:ts framställning om anvisande af 100,000 kronor till fästningsartillerimateriel för närvarande icke måtte bifallas, dels och att till fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning med Vaberget måtte för år 1896 anvisas allenast 100,000 kronor.»

Frågan om fästningsarbetena vid Karlsborg och Vaberget har ännu ej blifvit föredragen, och för min del ämnar jag, när vi komma dit, yrka bifall till 150,000 kronor, som är det belopp, hvilket hittills under de senaste åren dertill beviljats. Det vore således besynnerligt att här på förhand afstyrka detta anslag. Allt detta gör, att jag måste yrka utgående af hela denna motivering från och med *med hänsyn till de betydande anslagsbehofven* till och med *mätte för år 1896 anvisas endast 100,000 kronor.*

Friherre von Otter: Mycket kan det icke betyda, huruvida motiveringen strykes eller icke. Här är det utskottet, som talar, och för det fall, att kamrarna icke skulle fatta samma beslut i dessa punkter, är det ju gifvet, att all motivering faller bort, men om deremot Riksdagen — hvilket jag håller sannolikt — kommer att besluta å öfverensstämmelse med utskottets hemställan i punkten rörande fästningsartilleriet, och häri kan jag icke se, att det är någon skada att den bibehålles, hemställer jag därför att motiveringen må få stå kvar.

Medan jag har ordet skall jag bedja att få anmärka, att midt i stycket efter *anskaffas* har uteglömts en mening, så lydande: *icke kunna å dessa platser uppställas och användas.*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande utskottets i förevarande moment gjorda hemställan endast yrkats, att densamma skulle bifallas.

Sedermera gjordes proposition i enlighet med detta yrkande, hvilken proposition förklarades vara med ja besvarad.

Vidare anförde herr talmannen, att i afseende på motiveringen blifvit yrkadt, af herr *Björnstjerna*, att den del deraf, som förekomme å sidan 44 i utskottets utlåtande samt började med orden: »Med hänsyn till de betydande anslagsbehofven» och slutade med orden: »anvisas allenast 100,000 kronor», skulle utgå.

Anslag till förstärkningsarbeten å sjöbefästningar.
(Forts.)

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af herr Björnstjernas berörda yrkande samt vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.*

Punkten 23.

Herr Nyström, Thomas: Det förslag, som statsutskottet här kommit till, att endast anslå 100,000 kronor till Karlsborg, skulle för en obestämd, långt aflägsen framtid uppskjuta denna för landets försvar högst nödvändiga fästnings färdigbyggande. Behovvet af fästningar inne i landet är numera allmänt insedt, och när för ett år sedan denna fråga behandlades, redogjordes af en ledamot i denna kammare från kronobergsbänken, huruledes de flesta af Europas länder anlagt storartade fästningar i det inre af sina områden för att vid förefallande invasionskrig derpå kunna bygga sitt försvar emot fienden. När för omkring 80 år sedan en försvarsplan uppgjordes för vårt land af Konung Karl Johan och hans krigserfarna män, hade dessa sjelfva sett, att krigen i nyare tider icke låta sig inskränkas till länders gränsorter; de hade sett dem föras ända in i de vitala delarne af de krigförande staternas områden, huru troner störtats och nationer förlorat sin frihet och sjelfständighet, och de ansågo på goda grunder, att första vilkoret för ett ändamålsenligt försvar mot en fiendtlig invasion vore en centralfästning, uppförd i det inre af landet. De ansågo, att vårt lands geografiska läge och topografiska beskaffenhet voro sådana, att vare sig fienden anfölle från östra, södra eller vestra sidan, skulle man få samma hufvudbas för försvaret, och denna infaller helt naturligt kring de stora sjöar, som ligga i hjertat af landet, för skyddandet af södra och mellersta Sveriges vitala delar. Från denna hufvudbas gå operationslinier till kusterna, der fienden anser fördelaktigt att göra sin landstigning, och hvarifrån han framrycker mot det inre. Inom hufvudbasens område skulle därför anläggas en centralfästning, och reservförråd för armén skulle sammanföras, på det att denna derifrån måtte kunna förse sig med alla sina reservbehof under fälttågets gång. Meningen har aldrig varit, såsom man sett i tal och skrift predikas, att vid inträffande krig landets försvarskrafter skulle mobiliseras vid centralfästningen. Detta vore lika felaktigt, som om vår flotta skulle stanna vid örlogsstationerna och der invänta fienden. Flottan liksom armén mobiliserar inom förläggingsområdena, men lika litet som flottan stannar vid sina stationer, lika origtigt vore att låta fälthären efter mobiliseringen marschera till centralfästningen. Nej, den strategiska uppmarschen skall för armén liksom för flottan riktas mot de punkter, der fienden sannolikt kommer att landstiga för att anfalla oss. Flottan skall der söka hindra hans landstigning samt försvåra för honom tillförandet af nya anfallskrafter, under det armén

mobiliserar fördelningsvis på sådant sätt, att fördelningarne kunna förena sig och söka kasta fienden tillbaka ur landet. Lyckas detta, så är ju allt godt och väl, men af huru många olika faktorer beror icke utgången af en batalj? Napoleon säger ganska träffande, att segern beror till $\frac{2}{3}$ af beräkning och $\frac{1}{3}$ af slumpen. Hvarför skulle krigslyckan vara just oss bevågen? Vi kunna ju göra vårt bästa, men ändå misslyckas. Då måste armén draga sig tillbaka, men dervid icke lemna operationslinien; i denna linie bör då från centralfästningen vara samladt å anordnade hjälpbaser allt, som armén kan behöfva för att efter en olycklig batalj reorganisera sig. Den skall der kunna förse sig med nya vapen och förråder af alla slag. Fienden skall då försöka att, så långt han kan, tränga in emot vår hufvudoperationsbas, men denna bör vara så ordnad, att från dess centralfästning alla förråd, som en armé behöfver, kunna tillföras densamma. Så förberedda hafva vi trygghet för att kunna försvara oss, men uppträder armén utan något stöd bakom sig, kan allt gå vind för våg. Armén och flottan kunna icke lefva som fågeln på qvist; det måste åt dem båda finnas tryggade förråd å operationslinierna i deras rygg. Mine herrar, vi hörde för ett år sedan, och det finnes i kammarens protokoll uppteckadt, hvilka stora uppföringar, de flesta länder gjort för sitt inre fasta försvar. Sedan 80 år tillbaka bygga vi på vår enda centralfästning, ehuru vi icke hunnit längre, än att den är något mer än halffärdig. Skall det fortsätta på samma sätt, så dröjer det 50 eller 60 år, innan den blir fullbordad. Hafva vi då freden i vår hand? Hafva vi framtiden tryggad? Nej! Under fredens dagar höfves det att bereda för sig för kriget, men olyckligt det land, som öfverraskas af krigsförklaringen och icke eger möjlighet att försvara sig! Krigshistorien är rik på bevis för, huru lyckligt det gått länder, der försvaret blifvit planlagdt och organiseradt, men huru olyckligt, der man försummat detta. Jag vill endast erinra, huru det gick i Fredrik den Stores land, sedan det åtnjutit en fredstid af 43 år. Under denna långa tid hade man försummat de fästningar, som nämnde konung med stort omdöme och med stora penninguppföringar anlagdt eller förstärkt. När kriget med Frankrike utbröt, hade dessa fästningsverk råkat i förfallet skick, de voro delvis icke bestyckade eller försedda med reservförråd. Dessa voro till stor del upplagda i Berlin, som var obefästadt, och dels följde de armén i djupa trosskolonner. Hvad blef följden? Efter Napoleons segrar i början af kriget vid Jena och Auerstädt hade spillrorna af den preussiska armén icke någon möjlighet att förse sig med ammunition eller öfriga krigsreserver. De djupa trosskolonnerna, som belamrade vägarne, föllo i fiendens hand. På grund häraf blefvo de preussiska corpserna upprifna den ena efter den andra eller måste af brist på ammunition kapitulera. Hvad åter Napoleon angår, så började han genast efter de vunna bataljerna att förstärka fästningarne. Till Spandau flyttades hela den arsenal, som togs i Berlin, icke mindre än 100,000 gevär och 300 kanoner m. m. Erfurt, Wittenberg, Spandau och Magdeburg sattes i försvarbart skick. Segraren öfver de preussiska arméerna ansåg sig behöfva vidtaga dessa åtgärder för att skydda sitt återtag,

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

i fall Ryssland med öfvermägt skulle anfalla honom. Han tog bland annat i Berlin hela den preussiska riksbanken; med dess medel betalade han underhållet för hela sin armé samt upprätthöll krigskassans behof af klingande mynt. Han lade äfven beslag på Preussens ordinarie och extra ordinarie inkomster, grundskatter, bevilling och saltmonopol m. m. samt utkräde i krigskatt 150 millioner. Om vi nu tänka på vår egen riksbank, huru lätt kan det icke hända, att den ginge samma öde tillmötes som den preussiska efter slaget vid Jena? Vår riksbank är ju förlagd till hufvudstaden, som är obefäst emot landsidan. Vore det icke möjligt, att riksbanken vid ett krig inom våra landamären kunde falla i fiendens händer, då hufvudstaden icke eger befästningar annat än emot sjösidan? Och hvad blefve följden häraf? Jo, att vi i farans stund måste flytta riksbanken. Det är lätt sagdt, men icke så lätt utfördt. Skulle den då flyttas till Karlsborg, som icke är i försvarbart skick? Skulle riksbanken och alla krigsreserver sättas på rörlig fot? Det ginge då måhända för oss alldeles som för preussarne efter Jena; transportererna komme i vägen för de opererande arméerna, vi beröfvades vår största ekonomiska resurs för krigets fortsättande och fienden komme i besittning af densammas stora tillgångar. Endast om vi tänka på riksbankens behof af skydd, borde det vara tillräckligt skäl för oss att göra allt hvad vi kunna för att sätta Karlsborg i försvarbart skick.

Mycket vore att tillägga i denna fråga, men jag vill nu här inskränka mig till att vördsamt anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Björnstjerna: Det finnes väl ingen år efter år återkommande punkt på 4:de hufvudtiteln, öfver hvilken så värtaliga yttranden förekommit som vid denna. Jag skall emellertid icke upprepa något af dessa många talande bevis för behofvet af Karlsborgs fästningsbyggnads fullbordande inom en icke allt för aflägsen framtid. Gerna skulle jag hafva velat instämma med den siste ärade talaren och yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Kongl. Maj:t har nemligen begärt ett anslag af 200,000 kronor, detsamma som begärdes förlidet år. Första Kammarén beviljade då beloppet, men Andra Kammarén anslag endast 150,000 kronor, och vid den gemensamma voteringen segrade dess mening med 250 röster emot 124. Detta var ju en förkrossande majoritet, och jag vågar därför icke nu yrka på bifall till det högre beloppet, men jag föreställer mig, att det lägre, 150,000 kronor, som Andra Kammarén förlidet år biföll och som blef Riksdagens beslut, skulle hafva någon utsigt att gå igenom vid en gemensam votering. Då äfven friherre Klinckowström yrkat på anslaget nedsättande till 100,000 kronor, skulle min hemställan således erhålla följande lydelse: att kammaren med afslag å utskottets och friherre Klinckowströms i ämnet gjorda förslag, till fortsättande af Karlsborgs fästningsbyggnad, måtte på extra stat anvisa ett belopp af 150,000 kronor.

Herr Casparsson: Jag förvånar mig alldeles icke öfver det slut, hvartill statsutskottet vid denna punkt kommit. Det yttrades i föl

af en fackman inom kammaren, att en afprutning af 50,000 kronor i fråga om ett så stort arbete som Karlsborg betydde rakt ingenting, och man vet, med hvilken virtuositet ledamöterna i Andra Kammaren förstå att utdraga de logiska konsekvenserna i fråga om besparingar. Här hafva vi en af dessa konsekvenser. Deremot får jag bekänna, att jag icke kan finna det annat än förvånande, att endast tvenne ledamöter från denna kammare inom utskottet reserverat sig emot förevarande beslut. Jag förmodar, att detta är en följd af någon kompromiss, men i fråga om kompromisser skall man vara slug; annars — — —!

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

Det utkom år 1840 en officiel eller åtminstone officiös broschyr angående betydelsen af Karlsborgs fästningsbyggnad. Den är för längesedan utgången i bokhandeln, men torde finnas kvar i våra bibliotek. Jag skulle vilja uttrycka den önskan, att vederbörande låte upplägga en ny upplaga af denna broschyr för att vederlägga och bemöta de irriga och virriga föreställningar, som i fråga om Karlsborg göra sig gällande icke blott hos den stora allmänheten, utan äfven bland en del fackmän.

Beträffande den föredragna punkten kan jag naturligtvis icke biträda det slut, hvartill utskottet kommit, utan yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Bohnstedt: Då kammaren nyss beviljat ett anslag af 443,000 kronor till sjöbefästningarnes förstärkande, och detta motiverats med, att man för i år kunde minska anslaget för Karlsborgs fästningsbyggnad till 100,000 kronor, finner jag, att kammaren redan till viss grad antagit detta belopp, hvartill jag i enlighet med utskottets hemställan yrkar bifall.

Herr Wennerberg: Om jag icke yttrade mig i den föreliggande frågan, skulle det möjligen gifva anledning till den åsigten, att jag hade ändrat min tanke om Karlsborgs betydenhet. Detta är ingalunda händelsen. Tvärtom skulle jag nästan vilja påstå, att fästningens af ålder utaf sakkunnigt folk erkända stora strategiska betydelse ingalunda af hvad på senare tider händt bör anses minskad. Det har varit otur med Karlsborg från sjelfva början. Våra krigsministrar och generalfälttygmästare hafva alla på det kraftigaste sätt framhållit betydelsen af denna fästning. Deras på sakkunskap stödda mening har ständigt strandat mot den statsutskottets kunskap, som jag väl icke i allmänhet vill underkänna, men som dock icke torde kunna mäta sig med de förres häri särskilda sakkunskap. År för år hafva de anslag satts ned, som Kongl. Maj:t begärt; alltjemt har en obetydlighet gifvits, och sålunda hafva vi råkat ut för tvenne svåra saker, icke blott det, att denna viktiga fästning står ofullbordad, men derjemte har det oförlåtligaste slöseri med statens medel hela tiden pågått. Man har haft arbetskrafter och verktyg och allt som erfordras för att låta arbetena gå hastigare, om den begärda summan beviljats, men den har alltid blifvit afknappad. Det är ingalunda min mening att i dag försöka ändra detta bedröfliga förhållande, endast återigen påvisa det.

I allmänhet är det en mycket svår sak att hålla ett godt för-

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.*
(Forts.)

svar för hvad som icke gerna låter förvara sig; och såsom ett litet bevis härpå, ber jag att helt kort få nämna innehållet af statsutskottets argumentation för dess afslag. Utskottet anför, hurusom chefen för fortifikationen ansett, att till lägre belopp än 300,000 kronor borde man aldrig sätta det, som komme i fråga att begäras af Riksdagen. Men sedan nämnes, att de af yttersta behof påkallade förstärkningsarbetena å sjöfästningarne dock torde böra nedpressa detta belopp till 200,000 kronor. Alltså, säger utskottet, skola vi gifva 100,000 kronor. Nog är detta en klen argumentation, men jag vill söka trösta statsutskottet dermed, att jag under min snart 20-åriga riksdagsmannatid hört ännu sämre rörande Karlsborg från samma statsutskott. Det är detta, som gör, att vi alltid stå och stampa och stampa på samma punkt, kasta bort våra penningar och icke få någon färdig fästning.

Det är, som jag sagt, icke af förhoppning, att det nu skall blifva bättre än förut, men af vördnad för den djupa, fosterländska idé, hvars representant vår enda centralfästning är, som jag icke kan underlåta att yrka bifall till det minsta möjliga anslagsbeloppet, nemligen det af Kongl. Maj:t föreslagna.

Friherre Klinekowström: Jag klandrar visst icke regeringen därför att den för Karlsborgs fortsatta byggande begär 200,000 kronor, men, mine herrar, Kongl. Maj:t har ingen ansvarsskyldighet för de anslag, som han af Riksdagen begär. Det är på denna ensam som både rättigheten att bestämma anslagen och det stora ansvaret inför svenska folket hvilar. Att jag vid denna riksdag föreslagit en nedsättning af det för Karlsborgs fästningsbyggnad af Kongl. Maj:t begärda anslaget, huru ringa detta än är, kommer sig deraf, att jag, så att säga, sett anslagsfrågorna mera i stort än de flesta ledamöterna eller åtminstone talarne här i kammaren. Det är så mycket som redan begärts, och nära nog hvarje plenum få vi från Kongl. Maj:t mottaga nya propositioner om nya anslag. Sannerligen jag vet, hvarifrån penningarne dertill skola tagas. Jag har redan flera gånger under denna riksdag förklaradt, att mitt bemödande gick ut på att undvika tilläggsbevillingen, som af Kongl. Maj:t föreslagits till $4\frac{1}{2}$ millioner kronor, men i verkligheten enligt sista beräkningen torde uppgå till 5 millioner. Det är en sa tung skatt för de fattiga och mindre bemedlade klasserna, att jag med all magt vill undvika densamma.

Hvad beträffar herr Wennerbergs beklagande af att icke Karlsborgs fästning fullbordades inom kortare tid, måste herr Wennerberg icke hafva läst den motion, som under sista tiden rörande äfven våra fästningsbyggnader blifvit inlemnad från såväl Första som Andra Kammarens ledamöter, nemligen att genom ett större inhemskt lån under fördelaktiga vilkor tillgodose äfven fästningarna i landet med, såsom jag vill minnas, 10 millioner. Detta är enligt mitt förmenande det rätta tillvägagångssättet, och när denna eller dessa motioner förekomma i kammaren, hoppas jag, att äfven herr Wennerberg vill lemna dem sitt i denna kammare ganska viktiga bistånd.

För närvarande kan jag, på de skäl jag redan nämnt, icke annat än gladeligen uttrycka min önskan, att statsutskottets hemställan i denna punkt måtte vinna bifall, hvarom jag anhåller att propositionen måtte framställas.

*Anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

Herr Casparsson: Om friherre Klinckowström, som har så mycket inflytande i Andra Kammaren, vill gå i borgen för, att de motioner, som blifvit väckta om upptagande af lån för fullbordande af våra fästningsbyggnader m. m., blifva bifallna, skall jag med största nöje fråntråda mitt yrkande och biträda den lägre summa, som statsutskottet här har föreslagit, men så länge jag icke kan få en sådan försäkran, vidhåller jag hvad jag en gång yrkat.

Friherre Klinckowström: Jag begärde ordet blott för att besvara herr Casparssons uttryck med ett ordspråk, nemligen det, att »en svala gör ingen sommar».

Hvad mitt s. k. inflytande på Andra Kammarens majoritet beträffar, så må fakta och historien tala derom; jag vill icke skryta deröfver. Jag har vunnit framgångar ibland, men det hindrar mig icke att här öppet förklara, att jag i de flesta fall håller med Andra Kammarens förenade landtmannaparti, och deraf mår jag mycket väl.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, måtte bifalla denna framställning oförändrad; samt 3:o) af herr *Björnstjerna*, att Riksdagen skulle till förtsättande af arbetena å Karlsborgs fästning med Vaberget på extra stat för år 1896 anvisa 150,000 kronor.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagit bifall till det under 2:o) här ofvan oförmälda yrkandet, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 23 af sitt utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—43;

Nej—38.

Punkten 24.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Anslag till
materiel för
flyttande
sjukhus.

Punkten 26.

Friherre von Otter: På de i reservationen å sidan 63 i betänkan- det anförda skäl får jag hemställa, att kammaren måtte besluta i öfverensstämmelse med denna reservation, som innehåller, att »till anskaffning af materiel för flyttande sjukhus må på extra stat för år 1896 anvisas 136,980 kronor», och får jag upplysa, att i med- kammaren denna reservation bifallits utan votering.

Friherre Klinckowström: I denna punkt har, såsom herrarne alla se, Kongl. Maj:t begärt 684,000 kronor, deraf för denna stats- reglering 171,000 kronor. Första Kammarens samtliga ledamöter i statsutskottet hafva föreslagit 136,980 kronor, och slutligen har Andra Kammarens statsutskottsledamöter med, som jag förmodar, den för- seglade sedelns lotteri vunnit majoritet inom utskottet och förordat 68,490 kronor. Jag får således, mina åsigter trogen, förorda detta sistnämnda anslag och yrkar därför bifall till statsutskottets förslag i denna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hem- ställt skulle bifallas, dels ock, af friherre *von Otter*, att kammaren måtte antaga det förslag, som innefattades i den af grefve Sparre m. fl. vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och för- klarades propositionen på godkännande af friherre von Otters yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 27.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
skarpskytte-
väsendets
och skjut-
skicklighetens
befrämjande.

Punkten 28.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Då jag vågat reservera mig mot utskottets hemställan i denna punkt, ber jag få nämna, att det

icke är med några förhoppningar om framgång jag här vill förfäktas min mening. Men då jag anser denna fråga äga en ganska vigtig innebörd, skall jag be att få göra några korta inlägg i densamma.

Jag ber då få nämna, att jag icke kan till fullo gilla utskottets skäl för afslag å motionen. Utskottet hänvisar nemligen endast till statsrådsprotokollet, och ser man på detta, finner man, att i statsrådsprotokollet har hela denna punkt blifvit ytterst välvilligt behandlad. Detta var äfven förhållandet förra året. Det enda skäl, hvarför herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet icke ansett sig böra förorda någon höjning af summan, har varit hänsyn till totalbeloppet af anslagskrafven under denna hufvudtitel. Men om detta skäl kunnat vara talande i statsrådsprotokollet, så har det bestämdt förlorat en stor del af sin betydelse hos utskottet, då man finner, att utskottet afsprutat omkring en half million kronor på denna hufvudtitel.

Vidare har utskottet hänvisat till besparingarna. Det har velat bevilja omkring hälften af det behof, som för ögonblicket är erforderligt, men gifvit den trösten, att Kongl. Majt har rättighet att använda hvad som besparas. Ja, om det kunde blifva några besparingar, men det är icke fallet, ty skytteföreningarne hafva för närvarande ytterst stora utgifter, och med den tillslutning, denna rörelse fått under senare tider, kan penningtillgången för närvarande icke motsvara ens de enklaste kraf, som ställas på densamma,

Till bestyrkande af detta beder jag få påvisa, att af cirka 30,000 kronor, begärda till skjutbanor, hafva blott 12,000 kunnat beviljas, och ändå finnes ej ett öre till samma ändamål för de nya ansökningar, som antingen redan ligga inne eller äro att förvänta från skytteföreningar i Dalarne, Jemtland, Norrbotten och Gotland.

Hvad som särskildt stält stora fordringar på budgeten för detta ändamål, har varit de stora förändringar, som för närvarande äro å bane, i det afseendet nemligen, att de nya gevären fordra, att de nu befintliga jerntaflorna måste utbytas och ersättas med trätaflor. De nya gevären ställa äfven helt andra fordringar på skjutbanorna och skottvallarne, än förut varit händelsen. Dessutom tillkommer för skjutningen den ökade kostnad, att af de nu befintliga 1867 års gevär hafva skytteföreningarne haft till låns omkring 4,000 stycken ifrån arméförvaltningen, men de nya gevären, hvarmed skjutöfningarne nu skola komma att bedrifvas, få icke utlånas, utan föreningarne måste då köpa dem i mån af tillgång, och detta ställer stora kraf på den enskilda ofrevilligheten.

Ett exempel från vårt grannland i vester visar oss äfven, att just det anslag, som motionären här begärt, eller 120,000 kronor, der blifvit föreslaget att utgå under nästa budgetsår för detta ändamål. Dessutom hafva de frivilliga skytteföreningarne i detta land den fördel, att kommunerna der kostnadsfritt släppa till nödig jord till skjutbanor.

Hvad som gör dessa skjutöfningar så värderika för försvaret och de värnpligtige, som inkorporeras i armén, det är, att dessa öfningar bedrifvas efter arméns skjutreglemente.

Anslag till skarpskytteväsens och skjutskicklighetens befrämjande.
(Forts.)

*Anslag till
skarpsskytte-
väsendets
och skjut-
skicklighetens
befrämjande.*

Forts.)

Jag inser nog, att ökningen af detta anslag icke är af den vigt, att den kan ställas framför eller ens i jembredd med flera af de anslagskraf, som under denna dag varit å bane, exempelvis arméns beväpning med nya gevär, men jag vågar å andra sidan påstå, att ett bifall till motionen, hviiken afser anslaget höjande till 120,000 kronor, icke behöfver ställa sig hindrande i vägen för något af öfriga anslagskraf, synnerligast efter de afprutningar å dessa, som blifvit gjorda.

Då jag saledes icke kan förbise den stora vigt, som detta anslag har för försvarsväsendet i allmänhet, och den stora insats det är för de värnpligtige, då de komma till sina möten, att verkligen kunna handtera ett gevär och skjuta med detsamma, så ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Säve: Det yttrades under förmiddagens vackra och intressanta debatt om gevärstrågan, att denna fråga utan tvifvel vore den viktigaste utaf alla de frågor, som detta år kommit under tjerde hufvudtiteln. Om detta är riktigt, hvilket jag för min del tror, antager jag, att det spörsmålet äfven har en viss betydelse för kammaren, huru man skall kunna så ställa, att de unga beväringssynglingarne skola förstå att på bästa sätt begagna sig af de nya gevären. De 90 dagar, hvartill beväringsofningarna utsträckts, upptagas af så många olikartade ting, att blott en relativt ringa tid kan anslås åt skjutskicklighetens uppdrivande till det mått, som de nuvarande förhållandena kräfva. Att de 90 dagarna icke äro nog, dertill sluter jag äfven af det anörande, statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet i föreliggande fråga hade till statsrådsprotokollet. Han sade nemligen, att »äfven med de nuvarande förlängda vapenöfningarna för beväringen tiden icke medgifver att bibringa de värnpligtige all den undervisning i denna den blivande soldatens allra viktigaste utbildningsgren, som skulle vara önskelig.» Nu finnes det väl andra sätt att försöka supplera bristen. Dit höra skjutskolorna och dit höra de nya bestämmelserna om en bättre anordning för skjutöfningarna vid de allmänna läroverken. Men dit kan också höra, att statsmagterna med större intresse, än hittills varit förhållandet, omfatta de frivilliga skytteföreningarna. Hvar och en, som varit i tillfälle att bevittna länsstäfningsskjutningarna, har deraf antagligen fått det intryck, att skytterörelsen under de senare åren visat en mycket stark lifaktighet, och att tillströmningen till skytteföreningarna på sista tiden varit mycket större än förut. Det uppgifves i den ansökan, centralstyrelsen för skytteföreningarna ingifvit till Kongl. Majt, att under sista verksamhetsåret »skytteföreningarnas antal ökats från 310 till 395 och medlemmarna från 24,000 till omkring 26,000, att 8,300 värnpligtige skyttar derunder fullgjort de för understöds erhållande föreskrifna skjutöfningar», och man beräknar för år 1896, att antalet af de värnpligtige medlemmar i skytteföreningarna, som fullgjort gifna bestämmelser för statsbidrags erhållande, då skola uppgå till den stora siffran af 20,000. Och då man är berättigad att antaga, att dessa 20,000 skyttar i värnpligtsåren skola uppnå en vida högre grad af skjutskicklighet än öfriga värnpligtige, förefaller det mig alldeles uppenbart, att de äfven skola komma att tillföra armén en synnerligen värdefull förstärkning.

Men nu ställer sig ett hinder i vägen för dessa skytteföreningars tillväxt i bristen på penningtillgångar. Skytteföreningarna befinna sig just nu i ett viktigt utvecklingsskede. Det är för dem nödvändigt, för att kunna gå framåt, att kunna förfoga öfver tillräckliga medel för fullgörandet af sin uppgift. Dessa medel stå dem icke till buds, allra helst som de flesta medlemmarne äro medellösa. Det förefaller mig, som om Riksdagen skulle hafva en vacker tradition att följa, om den ville höja det anslag, som den under sista tiden anslagit till skytteföreningarna. Under början af 1860-talet, då, såsom herrarne väl känna, skarpskytterörelsen i vårt land först vann en större utsträckning, anslögo dåvarande Ständer rätt betydliga summor och vida större, än som nu sker till skarpskytteväsendets befordran, och derigenom ökades också skarpskyttarnes antal. År 1862 utgjorde skyttarnes antal 7,000. Riksdagen 1862—1863 anslö till skarpskytteföreningarne den ansevärdiga summan af 115,000 kronor. Följande år 1864 utgjorde skarpskyttarnes antal 33,500. 1865—1866 års Riksdag anslö till skarpskytteföreningarne det betydliga beloppet af 227,250 kronor och år 1867 utgjorde skarpskyttarnes antal 41,000.

Centralstyrelsen har nu i sin underdåniga ansökan till Kongl. Maj:t gjort framställning om ett anslag af 160,000 kronor. Går man igenom de särskilda poster, hvori denna summa skulle fördelas, kan man i sjelfva verket ingalunda säga, att de äro för högt tilltagna, om man tänker sig de synnerligen stora utgifter, som för närvarande skola täckas af skytteföreningarne, exempelvis omkostnaderna för de nya skjutbanorna. Det har dock ej varit min tanke, att ett så högt anslag som 160,000 kronor nu skulle söka åstadkommas, men 90,000 kronor, som utskottet föreslagit, är onekligen för litet; och då här föreligger en annan siffra, som håller en medelväg, nemligen den, som föreslagits af en enskild motionär, herr Forsell, å 120,000 kronor, tager jag mig friheten, herr talman, att förorda denna siffra, alltså ett anslag af 120,000 kronor.

Herr Crusebjörn: Efter den fullständiga utredning denna fråga fått dels uti handlingarna och dels utaf de två senaste talarne, kan jag yttra mig helt kort. Jag vill då nämna, att jag för utvecklingen af det frivilliga skytteväsendet hyser de varmaste sympatier, och jag instämmer i allo med dem, som här framhållit dess stora betydelse, särskildt för att befrämja skjutskickligheten bland våra värnpliktige ynglingar. Men jag skall äfven bedja att få förklara, att svårigheten att vidmagthålla en skytteförening är synnerligen stor på grund af bristen på medel. Det finnes lyckligt nog numera inom Norrland stor villighet för bildande af skytteföreningar, och man kan framför allt vid de stora sågverken lätt bilda af arbetarebefolkningen sådana föreningar, men svårigheten är att hålla dem vid magt. Man kan visserligen genom frivilliga bidrag få dem till stånd, och med de anslag, som kunna erhållas af statsmedel, kan man anordna skjutbanor och hvad dertill hör. Svårigheten blir naturligtvis alltid att framgent skaffa dem tillräckligt med gevär, och ändå svarare, för att hålla föreningarne vid magt och lifaktighet, är att få medel att bestrida kostnaden för ammunition, hvilken medlemmarne i allmänhet icke hafva

Anslag till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjan e.
(Forts.)

Anslag till skarpskytteväsendets och skjut-skicklighetens befrämjande.

(Forts.)

råd att själva hålla sig med; och detta är naturligtvis det viktigaste af allt, att de skjuta flitigt och lifligt. Det är framför allt för att tillgodose dessa medellösa medlemmar med fri ammunition eller åtminstone billig ammunition, som jag anser det så högst nödigt, att anslaget höjes; och med anledning deraf, att å denna hufvudtitel så väsentliga besparingar gjorts, föreställer jag mig, att intet hinder borde möta mot att bifalla motionen. Jag beder således att få yrka bifall till densamma.

Friherre von Otter: Det är icke bristande sympatier för denna skytterörelse som gjort, att vi inom afdelningen hafva stannat vid den af Kongl. Maj:t föreslagna siffran, utan det är därför, att departementschefen, som naturligtvis är den, hvilken bäst kan pröfva i hvad mån det ena bör hafva företräde framför det andra, icke funnit sig böra tillstyrka högre belopp.

Men då för öfrigt frågan i Andra Kammaren har fallit med 140 röster mot 42, hemställer jag till de herrar, som här talat för motionen, huruvida det verkligen är skäl att bringa detta anslag till någon votering. Det finnes ju så ringa utsigt, att den vid gemensam votering skall gå igenom. Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Crusebjörn: Med anledning af den uppmaning, som här blifvit gjord, att vi, som intressera oss för framgång för motionen, icke skulle begära votering på den grund, att utsigten i gemensam votering vore ringa, så ber jag få nämna, att jag icke kan medgifva, att den är så ringa. Ty, om jag hört rätt, är minoriteten 70 röster och icke 42, och detta förändrar sålunda ställningen ganska mycket. Jag beder dessutom få fästa uppmärksamheten på, att då detta yrkande på bifall till motionen säkerligen kommer ganska oväntadt, särskildt uti Andra Kammaren, är det mycket antagligt, att ett förslag, som visserligen nu genast ett flertal icke är färdigt att bifalla, dock under tiden kan blifva mera gynnsamt upptaget, då man får tillfälle i Andra Kammaren att närmare tänka på saken. Ty jag är lifligt öfvertygad, att flertalet af Andra Kammarens ledamöter äfven bland landtbrukarne hafva erfarenhet om det lifliga intresse, som för skytteväsendet numera är väckt och äfven om de svårigheter, med hvilka detta skytteväsende har att kämpa för att komma till vidare utveckling. Jag anhåller således fortfarande, att kammaren ville beakta motionen och lemna sitt bifall till densamma.

Herr statsrådet friherre Rappe: Jag skall anhålla, att äfven få säga ett ord i denna fråga.

Utaf det statsrådsprotokoll, som åtföljer statsverkspropositionen, kan man se det skäl, på grund af hvilket jag såsom chef för landtförsvarsdepartementet icke ansåg mig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att gå öfver de 90,000 kronor, som förut och under föregående år beviljats; men herrarne finna också, att det var det enda skälet. Sedermera har vid behandlingen af denna hufvudtitel först uti utskottet och sedan uti kamrarna så väsentliga inskränkningar gjorts i Kongl. Maj:ts förslag, att det skäl, som föranledde statsrådet att

yttra sig såsom skedde till statsrådsprotokollet, ju kan sägas vara i någon mån rubbadt. Hvad mig vidkommer, är det klart, att, då en utvidgning af skarpskytteväsendet utan tvifvel skulle i väsentlig mån bidraga att gifva skjutskicklighet åt den värnpligtiga ungdom, som endast har 90 dagars öfning vid arméns regementen, jag icke kan annat än betrakta såsom en afsevärd fördel, om kammaren ansåge sig kunna höja det ifrågavarande anslaget utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Anslag till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande.
(Forts.)

Herr Poignant: För min del kan jag icke annat än på det liffigaste instämma i yrkandet om bifall till reservationen. Jag gör det icke blott på de allmänna skäl, som gälla för hela landet, utan jag måste också särskildt framhålla de skäl, som gälla för Gotland, mera kanske för denna provins än för någon annan landsdel.

Såsom ordförande i Gotlands förlidet är nybildade skytteförbund, kan jag intyga, att den nya skytterörelsen der har mottagits med ett intresse, större och kraftigare än i någon annan svensk provins. Detta intyg fick Gotland förlidet år från centralstyrelsen för Sveriges skytteföreningar. Antalet skytteföreningar, som nybildades på Gotland, var, i förhållande till folkmängden, större än någon annan stades. Deltagandet inom dessa skytteföreningar var också särdeles liffigt.

Under diskussionen har det blifvit upplyst, att den nedsättning i anslaget, som utskottet tillstyrkt, skulle verka derhän, att några provinser, bland dem Gotland, skulle blifva i saknad af anslag till de efter det nya systemet nödvändiga skjuttaflor och skottvallar. Detta skulle för Gotland hafva till följd, att icke blott, såsom styrelsen för centralföreningarne befarat, skytterörelsen skulle stanna i sin utveckling, utan det skulle föranleda ett tillbakaskridande af denna rörelse. Det vore nemligen icke möjligt annat, än att skytteföreningarne, i saknad af erforderliga målskjutningstaflor och vallar, aftoge lika hastigt som de förlidet år tilltogo, och detta just i den landsdel, som, i fråga om försvaret, är Sveriges achilleshäl, den enda del af landet, hvares neutralitet verkligen är hotad.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Tamm, Hugo: Det är, såsom herrarne kunna förstå, icke just med någon glad känsla, som man nödgas inlägga sitt nej emot Kongl. Maj:ts propositioner om försvarsväsendet. Vi hafva dock varit tvungna att göra detsamma. Då man ju utgår från att Kongl. Maj:ts förslag äro noga afvägda och pröfvade, gifver man ju i valet naturligtvis företrädesvis sin röst för de kongl. förslagen framför enskilda motioner, men jag kan icke neka till, att man bringas till en viss perturbation, då man ser denna enskilda motion ställas öfver Kongl. Maj:ts egen och af herr statsrådet försvaras mot hans eget förslag.

Men det var icke för att säga detta som jag begärde ordet, utan för att rätta en siffra, som nämndes nyss. Voteringen om denna fråga har i Andra Kammaren utfallit med 140 ja emot 42 nej.

Anslag till
skarpskytte-
väsendets
och skjut-
skicklighetens
befrämjande.

Jag anhåller om bifall till statsutskottets hemställan i denna punkt.

Friherre Gripenstedt: När det på förmiddagen afhandlades om gevärsfrågan, yttrade en talare, att det vore icke skäl att yrka på ett högre anslag, än hvad Kongl. Maj:t hade begärt. Det var då från reservanternas sida icke fråga om att dyrka upp anslaget, utan endast fråga om användningen af detsamma. Nu har det deremot drifvits på ett högre anslag, än Kongl. Maj:t begärt, men då jag anser detta anslag icke vara af den betydelse, att det är skäl att gå längre, än regeringen från början äskat, anhåller jag om bifall till statsutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Pettersson, Fredrik Emil*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från den i ämnet väckta motionen, och bifalla motionen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Pettersson, Fredrik Emil*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 28 af sitt utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från den i ämnet väckta motionen, och bifaller motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—47;

Nej—25.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 41,

angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets yttrande godkändes.

Punkterna 7—9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets nedannämnda, den 9 och 12 innevarande månad bordlagda betänkannden:

n:o 3, angående allmänna bevillningen,

n:o 4, angående vilkoren för försäljning af bränvin, och

n:o 7, i anledning af väckt motion om upphörande af den personliga sjukvårdsafgiften,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkannden hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående hvad till fast egendom är att hänföra samt lag om ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom.

Herr Annerstedt: Jag ber att få göra det vördsamma yrkandet, att föredragningen af detta betänkande måtte ske sålunda, att be-

Första Kammarens Prot. 1895. N:o 14.

tänkandet föredrages punktvis, att föredragningen af första punkten måtte ske sålunda, att föredragningen af förslaget sker paragrafvis och att, först sedan de särskilda paragraferna af förslaget äro genomgångna, detsamma rubrik samt derefter utskottets hemställan måtte föredragas.

På gjord proposition bifölls hvad herr Annerstedt sålunda föreslagit.

Punkten 1.

Kongl. Maj:ts förslag till lag angående hvad till fast egendom är att hänföra.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens vid lagförslagets föredragning fattade beslut.

Punkten 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 9 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion om ersättning till nämndeman för biträde vid vägsyn, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Angående
beskatt-
ningen inom
mosaiska för-
samlingar.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om ändring i den af Kongl. Maj:t den 13 augusti 1838 utfärdade ordning rörande hvad mosaiske trosbekännare hafva att iakttaga i afseende på utöfning af deras religion med mera.

Herr Sandberg: Oaktadt den sena timmen, anser jag mig dock skyldig yttra några ord till försvar för den af mig väckta motionen.

Vid refererandet af motionen har utskottet iakttagit full sanningsenlighet, men dock ej framhållit det odiösa i de af mig klandrade beskattningsåtgärderna. Uti 15 § nädiga cirkuläret den 13 augusti 1838 stadgas, att mosaisk församlings röstegande ledamöter skola hvarje år i april månad utse inom sig, i de församlingar, der föreståndarne bestå af fem personer, sex deputerade, men i de församlingar, som endast ega tre föreståndare, fyra deputerade, hvilka med föreståndarne inom församlingen före juni månads utgång sammanträda

och gemensamt med dem hvarje år bestämma och uttaxera beloppet af erforderliga kyrko-, fattig-, begravnings- och skolmedel, samt de af föreståndarne uppgifna extra behof och utgifter; »börande dervid hvars och ens inkomst och förmögenhet noga tagas i beräkning».

Huru kan en persons inkomst och förmögenhet noggrannare tagas i beräkning än genom den taxering, hvarefter judarne få skatta till stat och kommun.

Inom Oskarshamn bildades för några få år sedan, jag tror 1892, en mindre församling af judar, bestående af 10 å 12 familjer, af hvilka de flesta voro med hvarandra befreundade och hvilka alla hade sin näring af handel. År 1893 togo sig de i nämnda cirkulär omförmälda deputerade för att väsentligen afvika från de taxeringsbelopp, som af vederbörande blifvit bestämda. Jag vill ej gå igenom alla, endast nämna ett par exempel.

Enligt 1893 års taxeringslängd är handlanden Olschansky uppskattad till en inkomst af rörelse eller yrke eller eljest af 1,800 kronor, och A. Urwitz till en inkomst af kapital och rörelse etc. af tillsammans 2,500 kronor, under det att exempelvis Samuel Wulff är upptaxerad till en motsvarande inkomst af 3,000 kronor och Josef Haskel till en inkomst af 2,500 kronor.

Om nu bevillningstaxeringen, som, då den är laga kraftvunnen, väl får anses korrektast angifva hvars och ens inkomst och förmögenhet för året, lagts till grund för utdebiteringen, hade på Olschansky belöpt 98 kronor 24 öre, på Urwitz 136 kronor 45 öre, på Wulff 163 kronor 73 öre och på Haskel 136 kronor 45 öre.

I dess ställe beslöto deputerade, utan angifvande af skäl och grunder, att utdebitera på Olschansky 250 kronor och på Urwitz 150 kronor, under det att på Wulff och Haskel endast uttaxerades 75 kronor på dem hvardera.

Häröfver anförde Olschansky besvär hos Konungens befallningshafvande i Kalmar län. Kongl. Maj:ts befallningshafvande förklarade emellertid genom resolution den 18 juli 1893, att besvären innefattade ett ämne, hvarmed det icke tillkomme Konungens befallningshafvande att taga befattning.

Olschansky anförde nu besvär hos Kongl. Maj:t, under yrkande, att Kongl. Maj:t, jemte förklarande, att det tillkomme Kongl. Maj:ts befallningshafvande att med ärendet taga befattning, måtte återförvisa detsamma till förnyad handläggning och pröfning. Derest detta icke vore lagenligt, anhöll Olschansky, att Kongl. Maj:t måtte i nåder angifva i hvilken ordning han egde öfverklaga deputerades ifrågakomma beslut.

Uti häröfver afgifvet utlåtande anförde Kongl. Maj:ts befallningshafvande, att, då rörande sättet för vinnande af ändring i dylik uttaxering någon bestämmelse icke finnes meddelad vare sig i de af klaganden åberopade, mosaiska trosbekännare angående författningar eller, såvidt Kongl. Maj:ts befallningshafvande har sig bekant, i annan lag eller författning, Kongl. Maj:ts befallningshafvande, äfven efter tagen kännedom af de för öfrigt ganska beaktansvärda skäl, klaganden till stöd för sitt ändringsökande åberopat, fortfarande anser sig hafva saknat behörighet att med ärendet taga befattning.»

Angående beskattningen inom mosaiska församlingar.
(Forts.)

Angående
beskatt-
ningen inom
mosaiska församlingar.

(Forts.)

Genom nådig resolution den 27 oktober 1893 fann Kongl. Maj:t icke skäl att i Konungens befallningshafvandes resolution göra ändring. På klagandens underdåniga anhållan om anvisning, huru taxeringsåtgärden borde överklagas, erhöll han icke nådigt svar.

Då de sälunda obehörigen och obilligt upptaxerade icke kunde vinna någon ändring hos myndigheterna, uppmantrades derigenom pluraliteten vid 1894 års upptaxering att begå ännu större orimligheter. Så uppskattades t. ex. Olschansky, bevillningstaxerad till 2,500 kronor, till 300 kronor, eller 12 procent, Urwitz, bevillningstaxerad till 2,500 kronor, likaledes till 300 kronor, eller 12 procent, deremot S. Wulff, bevillningstaxerad till 4,500 kronor, till endast 85 kronor, eller ej fullt 2 procent af hans uppskattade inkomst, N. Herson, bevillningstaxerad till 2,000 kronor, till 65 kronor, eller blott något öfver 3 procent af den uppskattade inkomsten o. s. v. Således fullständigt godtyckligt och på samma gång vittnande om en uppenbar förföljelse. Saken ter sig än vidrigare, om man tänker på, att det är konkurrenter, som så förfölja hvarandra, af hvilka flertalet, som jag nämnt, äro med hvarandra befreundade, men som på detta sätt vilja utrota sina medtäflare.

Om ej Riksdagen vill fästa afseende vid detta missförhållande, blir följdén den, att år 1895 komma dessa deputerade att ytterligare upptaxera sina båda trosförvandter, hvilka de vilja utrota från samhället, ännu orimligare, kanske till 25, ja, hvarför inte, till 50 procent af deras inkomster, och på så vis blifva de båda förföljda antingen ruinerade eller måste de flytta från Oskarshamns sambälle.

Jag har ingen personlig bekantskap hvarken med majoriteten eller med minoriteten, jag känner knappt till utseendet någon enda af judarne i Oskarshamn; men dagen före min afresa till Riksdagen kommo de förföljda två judarne till mig och beklagade sig samt styrkte med officiella handlingar det berättigade i sina klagomål, i anledning hvaraf jag ansåg mig böra väcka motion i ämnet.

De skäl, som tillfälliga utskottet andragit för sitt afslagsyrkande, förefalla temligen svaga. Det säges, att 1838 års förordning innehåller andra bristfälliga bestämmelser än den, att uttaxeringen ej kan överklagas. Vidare anför utskottet, att de stora judiska församlingarna i Stockholm och Göteborg fått särskilda ordningar för sig fastställda, der den förut gällande debiteringsgrunden ytterligare utvidgats genom orden »samt förmåga att utgöra utskyldern». Jag kan ej finna, att dessa inskjutna ord förändra grunden eller inskränka rättigheten att debitera efter godtycke.

Slutligen säger utskottet, och det är att rent af bjuda dessa arma människor stenar i stället för bröd, att det står de mosaiska församlingar, för hvilka ordningen af den 13 augusti 1838 ännu länder till efterrättelse, öppet att vid framträdande behof af ändrade eller nya stadganden, rörande utöfningen af religion och värden om deras inre församlingsangelägenheter med mera, som i nämnda ordning innefattas, hos Kongl. Maj:t i behörig ordning göra underdåniga framställningar om hvad de i sådant afseende kunna finna nyttigt och nödigt. När majoriteten inom den församling jag åberopat finner

med sin fördel förenligt att på ett obilligt sätt beskatta konkurrenter, lär ej denna församling begära någon ändring.

Oaktadt den sena timmen och jag ej väntar mycket medhåll, tvingar mitt samvete mig att öka dagens voteringar med ännu en, när jag begär återremiss till utskottet. Saken kan hjälpas på två sätt. Det ena och lättaste vore, att den taxerade inkomsten skulle ligga till grund för uttaxeringen äfven af ifrågavarande afgifter, men jag fruktar för att en så genomgripande åtgärd ej skulle få något medhåll. En annan utväg vore, om man genom återremiss kunde vinna, att något medel att klaga öfver obilliga och hårdhändta beskattningar gäfves dessa förföljda församlingsmedlemmar. Jag yrkar återremiss.

*Angående
beskatt-
ningen inom
mosaiska för-
samlingar.
(Forts.)*

Herr Wieselgren: Jag vill blott för kammaren påpeka det rent af omöjliga för både utskott och kammare att gå in i någon särskild pröfning af hvad åtskilliga mosaiska trosbekännare i Oskarshamn kunna hafva för förmögenhetsvilkor. Det är dock på denna materiella basis, hela motionen hvilar. Det är alls icke sagdt, att, därför att dessa personer hafva den eller den i bevillningstaxeringen uppskattade inkomsten, redogörelsen för deras förmögenhetsvilkor dermed är fullständigt uttömd. Det kan mycket väl tänkas, att deras trosförvandter i Oskarshamn ha reda på förhållanden i detta stycke, som ej bevillningstaxeringen känner. Det kan också verkligen finnas ganska många möjligheter dervidlag, utan att man behöfver förutsätta några illegala förhållanden. Personerna i fråga kunna vara delegare i aktiebolag eller dylikt. Rätt många andra möjligheter kunna väl ock finnas för att denna beskattning ej i grunden är så obillig som den ser ut att vara. Men om detta kan naturligtvis ej utskottet ha någon mening, och lika litet torde Första Kammaren vilja uttala sig i det stycket. Det är helt enkelt en fråga, som man måste skjuta ifrån sig, därför att Riksdagen för dess pröfning är orätt förum. Är det så, att någon obillighet föreligger, torde den af utskottet anvisade vägen vara den enda rigtiga, nemligen att de beskattade i administrativ väg söka ävägabringa rättelse i den lagstiftning eller författning, på grund hvaraf någon orättvisa kunnat tillskyndas dem. Nu säger motionären, att den vägen komma de ej att begagna, därför att de äro i minoritet och de andra i majoritet. Jag vet dock ej hvad som hindrar dem att anlita den hvarje svensk medborgare vare sig i minoriteten eller majoriteten grundlagsenligt medgifna rätt att *ansökningsvis* bringa en fråga under Kongl. Maj:ts pröfning. Den utvägen står dem öppen likasom hvarje annan.

På de grunder, utskottet anført, yrkar jag bifall till dess hemställan.

Herr Sandberg: Den ärade ordförändens i utskottet påstående, att de mosaiske trosförvandterna bättre skulle ha reda på sina trosförvandters förmögenhetsvilkor än taxeringskomitén, kan nog gälla i ett större samhälle. Men i ett så litet som Oskarshamn med blott några tusen invånare har nog taxeringskomitén reda på sadant. Jag

Angående
beskatt-
ningen inom
mosaiska för-
samlingar.
(Forts.)

har i min hand ett intyg i denna fråga, hvilket ej är utan betydelse och som lyder så:

«Undertecknade, som blifvit satta i tillfälle att taga del af vederbörande föreståndares och deputerades inom härvarande mosaiska församling uttaxeringar till bestridande af nödiga utgifter till nämnda församling för åren 1893 och 1894, få härmed på begäran intyga, att ifrågavarande uttaxeringar äro godtyckliga och stridande mot rättvisa och billighet samt alldeles icke öfverensstämmande med församlingsmedlemmarnes verkliga inkomst eller förmögenhetsvilkor.

Oskarshamn den 4 januari 1895.

Carl Palmqvist.
Kronokassör.

A. E. Schyller.
Stadsfiskal.

Josef Malmberg.
Kronolänsman.

Eugène Schlyter.
Stadsfogde.»

Jag vill tillägga några ord. Den ärade ordföranden sade, att de kunde vända sig till Kongl. Maj:t. Det ha de gjort och fått afslag. Någon räddning fins ej på den vägen för dem, utan här finnas två svenska medborgare, som stå rätts- och skyddslösa mot den oförsyntaste plundring.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare derpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Sandberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till utskottet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—33,

Nej—15.

Herr talmannen yttrade, att han, efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren, finge hemställa, att Första Kammaren ville besluta att vid sitt sammanträde onsdagen den 20 i denna månad företaga val af elektorer och suppleanter för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter.

Till denna hemställan lemnade kammaren sitt bifall.

Justerades ytterligare fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10,24 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
